

קונטרס

אאלפך

חכמה

בלבני משכן אבנה

אוצר האותיות

ערך בר

תורה לשמה

תורת שעשועים

לא מונה כלל

נשמח לקבל הערות והארות,
וכן תוספות קצרות על
הקונטרס, על מנת לתקן
ולחוסף במהדורה הבאה
בע"ה.

כמו כן, המעוניין לסייע להגיה
את הקונטרס כל שבוע לפני
צאתו, יפנה למערכת.

להאזנה לשיעור בקול הלשון

073-295-1245 ישראל
USA 605-313-6660

ומקישים: כוכביות [*]
< [#] סולמית
< [מספר שיעור] -
סולמית [#]

© כל הזכויות שמורות

מידי שבוע יוצא לאור קונטרס
'אאלפך חכמה',
שכל שבוע עוסק בתיבה אחרת.
המעוניין להצטרף לרשימת התפוצה
ישלח בקשה במייל:
bilvavi231@gmail.com

ללקיחת חלק בהוצאות
הגדולות של הדפסת הספרים
לזיכוי הרבים, ניתן ליצור קשר
עם מערכת
'בלבבי משכן אבנה'
טלפון: 052.763.8588
ת.ד. 34192 ירושלים 9134100
bilvavi231@gmail.com

תוכן העניינים

"בא אל התיבה"

ערך בר

עבודה

זלכביפדיה עבודת ה' בר..... ז

זזלכביפדיה עבודת ה' תמצית שיעור..... זז

מחשבה

כאלכביפדיה מחשבה בר..... כא

לחסוגיות במחשבה בר..... לח

ר"א שערים

לגצירוף בר..... לג

קבלה

נגלכביפדיה קבלה בר..... נג

נזמילון ערכים בקבלה בר..... נז

ארמית

סאלמילון ערכים בארמית בר-עיבורא-ברם-אברוארי-בירה-בורת..... סא

מדור עבודה

בלבביפדיה עבודת ה'

בר

בלבביפדיה עבודת ה'

תמצית שיעור

בלבניפדיה עבודת ה'

בר

ה'ששים רבוא' ויש את עצם הרבוא, ולעניינא דידן, הרבוא שהוא מנין על עשרת אלפים נקרא בלשה"ק כידוע רבבה מאותו שורש של ריבוי, כלומר - בסדר של כל כן מנין, כשסופרים יחידות עשרות מאות ואלפים, זה עדיין מנין גמור, אבל כשהמנין הוא מעבר לאלפים זה כבר בגדר ריבוי שמעבר למנין הגמור, והרי שעל אף שרבבה היא מנין של עשרות אלפים, אבל התפיסה של רבבה היא לא תפיסה של מנין כפשוטו כמו יחידות עשרות מאות ואלפים אלא היא תפיסה של ריבוי ולכן היא נקראת רבבה, ומאותו שורש של רבבה זהו ה'רבוא' שמתגלה בישראל.

וא"כ התפיסה של יש ששים רבוא אותיות לתורה שבישראל זה משום שישראל הם במדרגת רבוא מלשון ריבוי, וזה ה'בר' של ישראל.

אבל יתר על כן, לכן ה'ב' ר' במילוי זהו ב"ת רי"ש, משום שישראל הם בבחינת הבית של הר' הבית של הריבוי, כלומר, הוא יתברך שמו כביכול, הוא אחד יחיד ומיוחד, והריבוי דתיקון שמשתלשל ממנו ית"ש ומתגלה בבריאה זהו ה'ששים רבוא' דישראל, - אז כפשוטו האופן שמתגלה התיקון בריבוי שבישראל הוא ע"י ה'ואהבת לרעך כמוך' במה שעם ישראל מחוברים יחד אהדדי, וכן במה שהם קיבלו עליהם את חיוב המצוות באופן של ערבות שכל אחד ערב על חברו, אבל מלבד כך בעומק, התיקון של הריבוי בישראל הוא במה שגילוי ה' יתברך שהוא אחד, נגלה דייקא בישראל, וזה א"כ כח ה'אחד' שמתגלה

בר - בר בלשה"ק זהו תבואה כמו שנאמר בלשון הפסוק (בראשית מא, לה) "ויצברו בר".

וכידוע מה שנאמר בדברי חז"ל על תיבת 'בראשית' (והובא ברש"י על אתר) - 'בשביל ישראל שנקראו ראשית שנאמר (ירמיהו ב, ג) קודש ישראל לה' ראשית תבואתו' שישראל הם כביכול ראשית תבואתו של הקב"ה, וא"כ, הבר בה' הידיעה, התבואה השורשית של העולם אלו הם ישראל. והרי ששורש בר מלשון תבואה הוא ישראל.

ובמילה 'בראשית' עצמה, מלבד פשוטם של דברים ממש שהאותיות הראשונות של התורה הם האותיות ב'ר', בדקות יותר מתגלה במילה בראשית האותיות ב'ר' במילוי שהם ב"ת-רי"ש, שהם אותיות שנמצאות במילה בראשית, אלא שב'בראשית' מתוסף האות א'.

וביאור הדברים*, כיון ששורש הבר-התבואה שבעולם הם ישראל, שזה הרי מונח ב'בראשית' - 'בשביל ישראל שנקראו ראשית שנאמר ראשית תבואתו' כפי שהוזכר מדברי חז"ל, לכן במילה בראשית עצמה רמוזות הן האותיות בר והן הבי"ת רי"ש במילוי כמו שהוזכר.

שורש הריבוי של הששים 'רבוא' של ישראל ושורש חבורם ע"י גילוי ית"ש שהוא אחד

אבל כידוע עד מאד הרמז במה שישראל נקראים ישראל שזה ר"ת יש ששים רבוא אותיות לתורה שזה מקביל לששים רבוא נשמות ישראל כידוע, וב'ששים רבוא', יש את

* [ראשית יתבאר הבי"ת-רי"ש שבבראשית, ולאחמ"כ הא' שבבראשית].

ב דייקא ב'ערבות מואב' הם קיבלו את אותה ערבות.

**עומק ה'שמא' - שם א', העלם הא' -
האחד שיוצר את השמא, ולעומת כך
הוודאי יונק את הוודאות מהאמונה
בבורא ית"ש שהוא אתה**

והרי בלשונות חז"ל יש כסדר ברי ושמא, הברי הוא הודאי ושמא זה ספק, וראשית כל כפשוטו ממש, מה שברי הוא ודאי זהו מאותו לשון של הודאה שזה ההבחנה של מודה לחברו שיש בו את האותיות ו'ד', כיון שהודאי זה האדם עצמו שהוא הודאי, ומי שמודה לחברו, הוא מעמיד את עצמו בודאות של חברו. כלומר- הו'ד' שבהודאה זה בבחינת דו בלשון ארמית שזה שנים, שאחד מודה לזולתו, ומצד השורש - הודאי מתייחס למצב שיש בו שני צדדים [שזה הדו שבודאי] - אבל יש לו ודאות איזה משני הצדדים הוא הצד הנכון, וזה בעומק ההגדרה של טענת ודאי, שכשיש כדוגמא ספק במציאות בין שני צדדים [=דו] אם הדברים היו כך או כך, הוא טוען שבודאי הדברים היו כך ולא כך.

לעומת כך, מה שהספק נקרא שמא כי שמא הוא נוטריקון שם-א', כלומר, כיון שהא' הוא המאחד את הב', בבחינת הא' של הבראשית שזה שורש האור האחד שמאחד את הב'-ר' כפי שהוזכר, לכן בשמא מתגלה שהא' לא נמצא כאן אלא הוא נמצא שם, וכשיש בית של ריבוי והא' לא נמצא כאן אלא שם, עיי"כ, הבית של ריבוי יוצר ספיקות. וא"כ, בשמא מתגלה כח הריבוי של הבריאה שכשלא מתגלה בו הא', נשאר מכח כך שהא' הוא שם, בשמים, זהו השם שבשמא.

וכידוע מה שאומרים חז"ל שאמ"ש זה ר"ת אויר, מים, אש, ולעניינא דידן - בהיפוך הסדר שלהם זה הופך להיות שמא שעיקר

בישראל, שהוא הכח המחבר את כל הששים ריבוא.

וא"כ, מה שהוזכר שבמילה בראשית רמוזות המלים בי"ת ורי"ש אבל נוסף בה גם האות א', היינו מכח דרשת חז"ל על 'בראשית' שהוזכר - "בשביל ישראל שנקראו ראשית שנאמר ראשית תבואתו", וכיון שהתבואה נקראת בר - בי"ת רי"ש שזה נוטריקון בית של ריבוי, ראשית, זה נגלה במה שהבריאה כולה היא כביכול ביתו של הקב"ה בכלל, אבל זה נגלה בפרט בבית המקדש שהוא הבית בה' הידיעה שנבנה ע"י ישראל שהוא הוא הבית של הקב"ה, וזהו א"כ האל"ף של בראשית - האלוף של עולם שנגלה בבית המקדש שהוא הבי"ת רי"ש, זה כוחם של ישראל שהם ה'בר', ה'ראשית תבואתו'.

ולפי"ז, נתבונן להבין עמוק - מתגלה כאן האור ומתגלה כאן כלי, מדין הכלי זה בית של ריבוי שזהו מציאות הריבוי שיש בכריאה, אבל מדין האור זה אלוף של עולם, וזהו א"כ האות א' שבבראשית לעומת הב' שבבראשית, הא' שבבראשית זהו האור, והב' שבבראשית היא הבית'.

וכידוע עד מאד, בלשונות רבותינו זה מוגדר 'אורות' ו'כלים', האור הוא אורו יתברך שמו, אור שאין לו סוף שהוא שורש כל האורות, והכלי היא הבריאה שהיא בבחינת בי"ת - פִּית לאורו של הקב"ה, ובפרטות אלו הם ישראל שהם ה'בר', הבית של ריבוי, אבל זה ריבוי באופן דתיקון כיון שהם כלי לאורו יתברך שמו שהוא הא', האחד.

² מלבד מה שהאותיות של בית נמצאת במילה בראשית עצמה כפי שהוזכר.

¹ בבחינת שמים שנקראים כן מלשון שם, וכמו שאומרים חז"ל ששמים זה נוטריקון אש ומים [שע"י הא' הם מתאחדים ל-שמים].

הודאות באמונתו בבורא יתברך שמו שהוא אחד, זה שורש ה'ודאי' ומשום זה משתלשל לכל ודאות שמתגלה אצל האדם.

והרי עיקר גדר הודאות שמתגלה לדינא כאן בעולם, זה במה שיש לו לאדם ודאות כלפי עצמו, והיינו משום שהוא יחיד לעצמו, - ושורש הדבר הוא מהאמונה של האדם ביחידו של עולם.

גדר הודאות המתגלה בנאמנות של שני עדים - במה שהם שוים אהדדי ועי"כ הם שנים-דו שהופכים ל'אחד' בעדותם

זה ביחס שהאדם 'ודאי' כלפי עצמו, אבל יש ודאי של האדם כלפי אחרים כשהאדם נאמן על אחרים שזה הדין עדות שנאמר בקרא (דברים יז, ו) "על פי שנים עדים או שלושה עדים יומת המת לא יומת המת על פי עד אחד", ובהגדרה כוללת, נאמנות גמורה היא בשני עדים ומה שבאיסורים הדין הוא שעד אחד נאמן באיסורים יש לזה הגדרה שונה כידוע כמו שמבואר ברבי עקיבא איגר שעד אחד שנאמן זה לא נאמנות גמורה אלא זה דין של 'הנהגה', וא"כ, כהגדרה כוללת יש חילוק עצמי בין שני עדים לעד אחד - "על פי שנים עדים וגו' יקום דבר" (שם יט, טו) זה גדר של נאמנות גמורה, ולעומת כך נאמנות של עד אחד זה דין של 'הנהגה' לסמוך עליו ולהתנהג על פיו'.

אבל כ"ז רק בנאמנות ביחס לאחרים, אבל מה שהאדם נאמן כלפי עצמו שהוא סומך על עצמו באיסורין, כמו שברור ופשוט, זה לא מדין עד אחד אלא הוא סומך על הודאות הפנימית של עצמו, ורק כשבאים לסמוך על

מה שמתגלה זה השם האש, מים, כיון שהא' - האחד נעלם, - מי שנמצא בשמים, אצלו הא' גלוי כיון שהוא בשמים, אבל מי שנמצא בארץ ומסתכל על השמים, א"כ במבט שלו, השמים נראים כמקום של שם, והרי שהא' נעלמת בערכו.

וזה א"כ עומק ההגדרה ששמא הוא היפך מציאות הברי.

ולפי"ז נתבונן להבין עמוק - הרי כמו שהוזכר, ישראל שהם בבחינת ראשית התבואה, ה'בר' של העולם, זה מדין הכלים, אבל מדין האור הם דביקים באל"ף, באלופו של עולם שזהו שורש אמונת ישראל שיש מצוי אחד, ממציא כל הנמצאות כולם", - האמונה בבורא יתברך שמו זה אמונה שהוא יחיד ואמונה שהוא אחד בכח ההנהגה, - "אני מאמין שהבורא יתברך שמו הוא בורא ומנהיג וכו' עשה ועושה ויעשה לכל המעשים", כלומר, אנחנו מאמינים בו יתברך שהוא אחד יחיד ומיוחד, הן בעצם היותו והן בהנהגתו שהוא אחד, זה האור שישאל מאירים.

ולעניינא דידן, עומק הדברים לפי"ז - כשמתגלה אצל אדם כח של ודאות בכל ענין שלא יהא, השורש של הודאי שיש לו זה משורש הודאות של האמונה. - כפשוטו נראה שכשיש איזושהי ודאות לאדם זה כח של ודאות לעצמו, ולמשל באופן שהוא רואה משהו שארע והוא יכול להעיד שהדברים היו כך ולא להיפך, שזה בעצם כל צורת העדאה של עדים בבי"ד שמכח ראייתם הם באים ומעידים בבי"ד כי ודאי להם שכן היה.

אבל בעומק, ההגדרה של כל 'ודאי' שיש לאדם זה ממעמקי נשמתו ששם מתגלה

^ה עפ"י ל' הרמב"ם ריש הל' יסודי התורה.

^א ובאמת גם ביחס לנאמנות של שני עדים יש צד כזה שזה לא נאמנות גמורה אלא 'הנהגה'.

^א כמו שמבואר ברש"י (יבמות פח א ד"ה ואמר ברי לי) שמוכרח להיות שע"א יהיה נאמן באיסורים, דאל"כ לא יאכל אדם לעולם בביתו של חבירו, וכמו כן בביתו שלו לא יהיה לו היתר לאכול ע"פ אשתו, ועולה כאן א"כ שע"א לא נאמן באיסורים מדין נאמנות עצמית אלא משום שאם הוא לא יהיה נאמן העולם לא יוכל להתקיים כנ"ל, והרי שזה 'הנהגה'.

שהוזכר במקומות הרבה יסוד דברי חז"ל על מה שנאמר בקרא בראשית הבריאה (בראשית ג.) "ויאמר אלקים יהי אור ויהי אור" ש'ויהי אור' הוא לא אור חדש אלא האור שהיה כבר קודם שנברא העולם, אורו יתברך שבו, נכנס לבריאה, ולפי"ז להבין ברור מאד - כל אור שהשורש שלו הוא לא באותו אור שקדם לעולם ונכנס לבריאה, הוא אור של ריבוי, והדוגמא הברורה לכך היא בתליית המאורות שהיתה ביום רביעי דמעשה בראשית ששם נאמר (בראשית א, ט) "את שני המאורות הגדולים", והרי ששם התגלה אור שמונח בו תפיסה של שנים שזה שורש הריבוי, וזהו גדר האור של המאורות - אור שמתגלה מתוך תפיסת הבריאה עצמה, שהשורש שלו הוא לא 'אור של אחד' אלא אור בתפיסת שנים, חמה ולבנה.

לעומת כך ביום ראשון דמעשה בראשית - ראשון דייקא - מתגלה ב'ויאמר אלקים יהי אור ויהי אור' אור שהיה קודם שנברא העולם שהוא הא' שבאור, ה'אחד' שבאור, שלא כביום רביעי שמתגלה בו מדרגת 'שני המאורות הגדולים'. אלא שורש של 'אור אחד', זה ההבדל העצמי בין אור דיום ראשון לאור של יום רביעי.

ומצד כך, באור של יום רביעי מונח שורש לספיקות, וראשית, זה הרי השורש של קטרוג הלבנה שהיה מכח שהם שנים - "אין שני מלכים משמשים בכתר אחד" וכו' (גמ' חולין ב, ט) אבל זה שורש לכל שני צדדים שמתגלים בעולם מכח התפיסה שיש כאן שני מאורות.

**אור משורש ה'אחד' - אור ברור
שאדם צופה בו מסוף העולם ועד
סופו**

ולפי"ז כמו שברור - הרי לשון חז"ל הידוע מאד (גמ' חגיגה יב, א) - 'אור שברא הקב"ה ביום ראשון אדם צופה בו מסוף העולם ועד סופו',

אחרים באיסורים, ע"ז צריך את הדין של עד אחד נאמן באיסורים.

ועיקר הנאמנות שמצינו [לגבי שאר דיני התורה], היא הנאמנות של שני עדים - "על פי שנים עדים וגו' יקום דבר", שזהו הדו שבדאי כפי שהוזכר, שדוקא מכח ששני העדים אומרים את אותם דברים, יש להם נאמנות, - וכפי שידוע עד מאד, מה ששני עדים נאמנים, אין ההגדרה שע"ז אחד שנאמן בדבריו ועוד אחד שנאמן בדבריו, יש לכ"א כח של חצי נאמנות ובצירוף שתי הכוחות, יש כאן נאמנות שלימה, אלא עומק שורש נאמנותם הוא דייקא כמה שהם אומרים את אותם דברים ודבריהם שוים אהדי - ובפרט בדיני נפשות שיש בעדות דינים של חקירות ובדיקות - זה גופא בונה את הנאמנות שלהם, והרי שמתגלה שדייקא מכח הדו שבהם שהם שנים שהופכים להיות מציאות של אחד בעדותם, נוצר כח הודאי שבהם.

לעומת כך בצד הקלקול, זה נופל לשמא, למציאות של ספק.

וא"כ מה שנתחדד עד השתא הוא ששורש מה שיש בעולם בכלל ובישראל בפרט מציאות של ודאי הוא משורש האמונה באחד העליון שממנו משתלשל בעומק למציאות העולם הגדר של ודאי, הן מה שהאדם ודאי כלפי עצמו והן בגדר של עדים שמה שיש בדבריהם ודאות גמורה זה מכח האמונה השורשית שהיא היא שורש הודאי.

**שורש תפיסת הודאי - מאורו ית"ש
שקדם לעולם ונכנס לבריאה ושורש
השמא ב'שני המאורות' ביום רביעי
שמתגלה מתוך תפיסת השנים
שבבריאה**

ונתבונן להבין עמוק - הודאי הזה הוא מהשורש של אורו יתברך שמו, שהרי כפי

ויהי ערב ויהי בקר יום אחד", ולעיינא דידן, ערב הוא אותיות ע'-בר וכן בקר הוא אותיות בר-ק'. כלומר - יש 'בר' של ערב ויש 'בר' של בקר שהם שתי מדרגות של בר, הבר של בקר זהו מלשון ברירות של האור שמכחו אפשר לעשות את הביקור בבחינת 'בקרן טלה' וכלשון הפסוק "בית דוד דינו לבוקר משפט" שזה מכח הבוקר שע"י שיש בו ברירות אפשר לברר את הדברים, לעומת כך בבר של הערב, כיון שערב נקרא ערב" מלשון תערובת, א"כ הבר שנמצא בערב, הוא נמצא בתערובת על משקל לשון הפסוק "מה לתבן עם הבר" שזהו הבר לאתר שביררו אותו מהתבן שהוא בר מבורר שאז הוא נקרא תבואה, אבל כשהוא נמצא עם התבן, א"כ הוא מעורב בתבן, וזהו הבחינה של הבר המתגלה בערב שהוא נמצא בתוך התערובת.

אלא שכשהתגלה בשורש השורשים 'ויהי ערב', עדיין לא היה בו גילוי גמור של דבר קלוקול, אבל ביום רביעי דמעשה בראשית התגלה מכח כך - "את המאור הגדול לממשלת היום ואת המאור הקטן לממשלת הלילה" שזה קטרוג הלבנה, וזה א"כ, מהשורש של בחינת הבר המעורב עם התבן המתגלה בערב שהוא בר בלתי מבורר, - זהו השורש של מציאות הקלוקול שמתגלה בשני המאורות מכח 'המאור הקטן לממשלת הלילה' כמו שנתבאר.

וא"כ, יש לנו בעומק שתי תפיסות של בר, תפיסה של בר מלשון מבורר המתגלה בבקר, ותפיסה נוספת של בר שהופכת למציאות של ערב, של תערובת.

כלומר, הרי 'מבשרי אחזה' - ביום המעונן כשיש ערפל, האדם אינו יכול לראות למרחוק מכח הערפל שמסתיר ומעלים - וק"ו במצב של חושך שאין אפשרות לראות ברור - לעומת כך כשהאור הוא אור ברור, האדם יכול לראות בו למרחוק, וככלל שהאור ברור יותר כך האדם יכול לראות יותר למרחוק", - דברים ברורים ופשוטים, - ולפי"ז מה שבשורש השורשים 'אור שברא הקב"ה ביום ראשון אדם צופה בו מסוף העולם ועד סופו' זהו משום שהוא אור שכולו בר, אור שכולו ברור, זה אור שהשורש שלו הוא לא במדרגת הכלים כמו האור של שני המאורות הגדולים שהוא בתפיסת שנים, אלא אור משורש הא', משורש ה'אחד', וכיון שהוא משורש מציאות ה'אחד' ללא תפיסה של שנים, לכן זהו אור שהכל ברור בו כי יש בו את הודאי שבמציאות האחד.

זהו אור שברא הקב"ה ביום ראשון שהוא משורש הארתו יתברך שמו שקדמה לבריאה שהוא אחד יחיד ומיוחד, ולכן הוא אור ברור שאדם צופה בו מסוף העולם ועד סופו.

הבר שב'ערב' - בר המעורב

בתערובת והבר שב'בקר' - בר מבורר

ונתבונן להבין, הרי ביום רביעי דמעשה בראשית בשורש תליית המאורות נאמר בקרא (בראשית א, טז) "את המאור הגדול לממשלת היום ואת המאור הקטן לממשלת הלילה" שזה אופן ההתפרטות של שני המאורות הגדולים שהחמה משמשת ביום והלבנה משמשת בלילה, ושורש הדבר כמו שברור ופשוט הוא ביום ראשון דמעשה בראשית שנאמר בו (שם שם ד-ה) "ויבדל אלקים בין האור ובין החושך ויקרא אלקים לאור יום ולחושך קרא לילה

^ה אלא ששיעור המרחק שכל אחד יכול לראות יותר למרחוק זה תלוי ב'נהורא בריא' שיש לו בכח ראייתו כלשון הגמ' במכות (ה,א).

^ו ויתר על כן - "ואת הכוכבים" שזה ההתפרטות הנוספת.

^ז כמו שנתבאר בשיעור על ערך בקר.

^ח וכמו"כ צד מערב נקרא כן על שם התערובת המתגלה לאחר שקיעת החמה.

בר במדרגת יעקב - לבנה, ברירות שיש בה תערובת ובר במדרגת ישראל - חמה, ברירות גמורה

ולפי זה - הגדרות ברורות - הרי בהקבלה למאור הגדול והמאור הקטן, מתגלה בקומתן של ישראל שני השמות של כנסת ישראל שנקראים על שמו של יעקב אבינו, יעקב וישראל, וכידוע מה שאומרת הגמ' בחולין (ס,ב) בקטרוג הלבנה, שאמר לה הקב"ה לכי ומעטי את עצמך, אמרה לו הלבנה וכי מפני שאמרתי דבר הגון אמעית את עצמי וכו' ככל סדר המו"מ המבואר שם, עד שאמר לה הקב"ה "ליקרו צדיקים בשמיך יעקב הקטן שמואל הקטן" וכו', והיינו שיעקב מקביל ללבנה.

וכידוע השם יעקב דייקא הוא זה שמקביל למאור הקטן ללבנה, והשם ישראל מקביל למאור הגדול שזה החמה.

ומצד כך, להבין ברור - יש ברירות במדרגת הקטן ויש ברירות במדרגת הגדול, הברירות במדרגת הקטן היא ברירות אבל היא איננה ברירות גמורה, זוהי הבחינה של יעקב, אבל הברירות במדרגת הגדול שהיא ברירות גמורה, זוהי הברירות המתגלה במדרגת ישראל שכפי שהוזכר בראשית הדברים, זה ר"ת יש ששים רבוא אותיות לתורה, וזוהי מדרגת הרבוא המתגלה בישראל שהם ה'בר', ה'ראשית תבואתו', - זה משורש השם ישראל שיש ריבוי מבורר, מה שא"כ במדרגת יעקב שהוא 'יעקב הקטן' שנמשל ללבנה שזמנה הוא בערב - כלילה, שם הבר - הברירות עדיין מעורבת ובלתי מבוררת.

ב' מדרגות בתערובת דקלוקל - 'ערב-רב' - התערובת הגמורה ו'ערב- זעיר' - תערובת פורתא

ובהקבלה לכך כידוע בשורש כח הקלוקל, יש 'ערב-זעיר' ו'ערב-רב' בלשון חז"ל, וכהגדרה כוללת - ערב-רב זו תערובת גדולה וערב-זעיר זו תערובת קטנה, ולפי"ז נתבונן ונבין ברור - בשורש מדרגת הקלוקל הגמורה שהיא מדרגת ה'ערב רב' מתגלה ה'דבר והיפוכו' הגמור של מדרגת ה'בר' בבחינת ברירות. ה'בר' זהו הברירות של הבקר, והרב שב'ערב-רב' זה הרב שבערב שהוא מלשון של תערובת.

והרי שב'ערב רב' דייקא מתגלה ה'דבר והיפוכו' המוחלט של הברירות, - אם זה רק 'ערב-זעיר' שזה תערובת פורתא, זוהי תערובת שקרובה יותר למדרגת הבקר המבוררת, אבל כשהתערובת מרובה, היא הופכת להיות ערב שזה התערובת המוחלטת.

ובלשון אחרת והיינו הך - יש לנו הרי כלל יסודי בדיני תערובת יבש ביבש שכשהם מתערבים זה בזה יש דין של 'ביטול ברוב', ובהגדרה הפשוטה כמושכל ראשון, ההגדרה של 'ביטול ברוב' היא שונה מההגדרה של 'אזלינן בתר רוב', השורש של 'אזלינן בתר רוב' זה רוב שמברר ולכן דייקא ילפינן דין זה (גמ' חולין יא,א) מבי"ד שמתגלה בהם ה'דינו לבוקר משפט' שהולכים בהם אחרי רוב דיינים שילפינן לה מ'אחרי רבים להטות' (שמות כג, ב), אבל בדיני תערובת יש הגדרה שונה של רוב², שע"י התערובת המיעוט בטל ברוב.

ולעניינא דידן - כשמתגלה בתוך ישראל ה'ערב-זעיר', א"כ ישראל הם הרוב, ועי"כ, התערובת של ה'ערב-זעיר' בטל, זהו התערובת המועטת שהיא ה'זה לעומת זה' של

¹ הלשון 'ערב-רב' הוא ידוע עד מאד והלשון 'ערב-זעיר' הוא פחות ידוע.

² על אף שמבואר בש"ס ששורשם הוא אחד. (עי' רש"י חולין צת,ב ד"ה דמדאורייתא, שגם ביטול ברוב ילפי' מ'אחרי רבים להטות').

אמנם יונק ממדרגת הערב של 'ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד' ששם זה שורש הערב ששייך ל'יום אחד' שלא מתגלה בו קלקול, אבל לאחר מכן ביום רביעי דמעשה בראשית נעשית ירידה ומהערב של יום ראשון יש שורש יניקה לתערובת המועטת של הערב המתגלה ביום רביעי כפי שנתבאר לעיל.

אבל בשלב מסויים זה מתהפך והתערובת של הערב הופכת להיות רוב, ובדוגמא הפשוטה כמשל ברור - הרי יש לנו את ימות החמה לעומת ימות הגשמים, וכהגדרה כוללת, בימות החמה הכ"ד שעות מתחלקים באופן שהרוב זה יום והמיעוט זה לילה. כלומר, הרוב שייך ל'ויהי בוקר' והמיעוט שייך ל'ויהי ערב', אבל בימות הגשמים" מתגלה שהרוב של היממה הוא לילה, הוא ערב, והמיעוט של היממה הוא בוקר - הוא יום.

ואמנם זה משל, אבל זהו משל שורשי מעיקר הסדר המתגלה במעשה בראשית.

וזוהי א"כ תפיסת המדרגה של אחרית הימים, - היפך ה'ראשית' שהיתה בישראל, 'ראשית תבואתו' שהם ה'בר' מלשון ברירות, באחרית מתגלה לעומת כך הצד ההפוך. שהבר הופך להיות בר דערב ולא בר דבקר, - אבל לא רק תערובת של ערב-זעיר אלא תערובת של ערב-רב, זה א"כ שורש הקלקול שבמציאות התערובת הגמורה.

שורש הברירות הגמורה המתגלה בעשרת הדיברות שלא יכול להישמע לערב-רב שכולו תערובת

וכמו שברור השורש של הדברים מתגלה במדרגת מתן תורה, שהרי ידועים דברי חז"ל שמובאים שם ברמב"ן על אתר שכשישראל עמדו לקבל את התורה, ישראל עמדו לעצמם,

מדרגת יעקב שמצד הקלקול זה הופך להיות 'ערב-זעיר'.

אבל כאשר מתגלה שה'ערב רב' הם הרוב, א"כ, ישראל שנמצאים בתוכם הם המיעוט, וזה א"כ שורש הקלקול הגמור של התערובת שהוא ה'זה לעומת זה' של ה'בר' שבמדרגת ישראל.

העומק שבאחרית הימים ה'ערב-רב' הם הרוב - שעי"כ הם לא בטלים בכנסת ישראל

ונתבונן להבין ברור - הרי כמו שהוזכר בפתיחת הדברים, מה שישראל נקראים 'ראשית תבואתו' זהו ה'בר' דתיקון שדייקא מכח כך ישראל נקראים 'ראשית', אבל ההיפך הגמור של מדרגת 'ראשית' דישראל זה מה שמתגלה באחרית הימים, שהרי כידוע מאד מדברי רבותינו, דאחרית הימים מתגלה הכח של ה'ערב-רב', ואמרו רבותינו להדיא שגדר ה'ערב-רב' של אחרית הימים הוא שהרוב של אלו שנקראים ישראל הם מהערב-רב, - אז כפשוטו, זה רק גילוי של המצב, שיש כאן רוב שהוא במדרגת ערב רב, אבל בהגדרה מדוקדקת לפי מה שנתחדד קודם כמו שברור ופשוט - אם הם היו המיעוט, א"כ הם היו בטלים בכנסת ישראל, אבל כשהם רוב, א"כ הם לא בטלים.

ועולה א"כ שכשישראל הם במדרגת ראשית - 'ראשית תבואתו', הם בבחינת בר, תבואה המבוררת ושורש של הבר מתגלה באור של יום ראשון דמעשה בראשית כפי שנתבאר, ואף שלאחר מכן ביום רביעי דמעשה בראשית היה התמעטות של האור בתליית המאורות וכבר לא מתגלה הברירות שהיתה באור של יום ראשון, אבל עדיין השורש של תערובת הרע הוא רק במדרגת 'ערב-זעיר', כלומר - הוא

^י שבהם דייקא מתגלה גם ביום בחינה של 'יום המעונן' שנקרא בלשון הגמ' 'יומא דעיבא', שאלו הם העננים שמסתירים את האור.

מה היה לו' במדרגת חטא העגל ושבירת הלוחות, אז מתגלה השבר שהוא אותיות ש'-בר, כלומר, הבר - הברירות, נשברת, זה מה שמונח בשבירת הלוחות. והיינו בעומק משום שבלוחות הרי נחקקו הדיבורים שהקב"ה דיבר בעשרת הדיברות כדברי חז"ל, ומונח בזה שהבהירות שהיתה כדיברות של מקום היא היא זאת שנחקקה באבן במקום החומר, וזה גופא מה שנשבר בשבירת הלוחות כמו שנתבאר.

עומק מהות הברית - להתחבר ממקום ברור ולגלות את הברירות גם במקום החומר העכור

ובעומק, זוהי המדרגה הנקראת ברית שהיא אותיות בר - י' ת' המתגלה בברית מילה, שהרי מטבע הלשון שאומרים בברכה שניה של ברכת המזון היא 'ועל בריתך שחתמת בבשרנו', כלומר הבשר הוא החומר העכור יותר באדם^{טו}, ואופן קיום הברית הוא ע"י שחותכים את הערלה ויורד דם^{טז}, כלומר, כל ברית מתייחסת ל'בשר ודם' שבאדם, חיתוך בשר הערלה ודם הברית.

ונתבונן להבין - הרי המים בשורשם הם צלולים וברורים, ומצד כך בבאר מים^{טז} יש את האותיות ב'-ר' מלשון בהירות ומלשון 'באר היטב' (דברים כז, ח)^{טז}, וכיון שכל ברית ההגדרה שלה היא להתחבר ממקום ברור, מצד כך, הברית היתה צריכה להתגלות באופן של מים שהם ברורים שע"כ יהיה חיבור ממקום ברור, וכעין מה שהתגלה בקריעת ים סוף שהיה קריעה של מים, מעין כך היה צריך להיות בברית, אלא שהברית היא דייקא ברית של דם שגדר דם הוא מים שהפכו להיות

והערב-רב היו רחוקים ונבדלים מהכנסת ישראל. והרי במתן תורה מתגלה שהקב"ה מדבר את עשרת הדיברות ו'דבר' זה אותיות ד'-בר, כלומר, אם בכשר ודם נאמר 'פתח פיך ויאירו דבריך', קל וחומר כלפי מעלה כשהקב"ה מדבר את דבריו, הדיבורים הללו זה דיבורים שכולם בבחינת בר, דיבורים ברורים, אבל מי שומע את הדיבורים הללו שהם ברורים בשלימות? - רק ישראל, אבל הערב רב לא יכול לשמוע דיבור ברור, כיון שכל מציאותו היא מציאות של תערובת, ולכן הערב-רב ביקשו אז ממשה רבינו "דבר אתה עמנו ונשמעה ואל ידבר אלקים עמנו פן נמות" (שמות כ, טז), כלומר, הם מבקשים שלא יהיו הדיברות מפיו של הקב"ה כביכול שאז הם כולם מציאות ברורה, אלא הם יהיו דיברות שנמצאים במדרגה נמוכה - ומכח כך שזה יורד למדרגת משה רבינו, האחרית היא "זה האיש משה וכו' לא ידענו מה היה לו" (שם לב, א וברש"י) שהשטן הראה להם דמות מיטתו של משה רבינו ברקיע.

כמו שאומרים שם חז"ל, והרי שע"כ כל הדיבורים הופכים להיות מעורבים, וזה א"כ שורש חטא העגל ושורש שבירת הלוחות.

עומק שבירת הלוחות - שבירת הברירות של עשרת הדיברות שנחקקו בלוחות

מצד שורש הקדושה, בבר מתגלה ברכה^{טז} מלשון הַבְרָכָה והמשכה שנמשכת ממקום הברירות שמשם מקורה ומשם שפעה, וזה שורש הבר שבדבר שמתגלה בעשרת הדברות שהם מקור הברכה, אבל כשזה נופל למקום הקלקול של 'כי זה האיש משה לא ידענו

^{טו} [-שזהו ה'בר' שב'ברכה'].]

^{טז} ולכן מצד פחיתות החומר של האדם הוא נקרא 'בשר ודם'.

^{טז} אלא שכשהילד נולד מבול שאין חיתוך של בשר, יש רק 'הטפת דם ברית'.

^{טז} וכן בור מים נקרא 'בור' מאותו טעם.

^{טז} אא"כ המים נופלים ומתערכים מכח העפיריות שמפילה את הברירות של המים.

היא מדרגה של בהירות מוחלטת משורש האור שברא הקב"ה ביום ראשון.

הכנעת הערב-רב באחרית הימים - ע"י גילוי אור ה'אחד' שאדם צופה בו מסוף העולם ועד סופו

ובאחרית הימים שמתגלה ההיפך של ה'ראשית' שזהו כח הערב-רב, כח התערוכות דקלקול הגמורה המתגלה באחרית הימים כפי שהוזכר, הכח להכניע את הערב-רב הוא מכח ה'אור שברא הקב"ה ביום ראשון אדם צופה בו מסוף העולם ועד סופו'.

ואיך מתחברים לאותו אור שאדם צופה בו מסוף העולם ועד סופו ומכח כך להכניע את הערב-רב, הרי אותו אור נעלם כמו שאומרים חז"ל שהקב"ה גנזו לצדיקים לעתיד לבוא.

הציפיה הגמורה לישועה שמביאה לצפות באותו אור

החיבור לאותו אור הוא מכח 'ציפית לישועה', שהוזכר פעמים הרבה שהלשון ציפיה שמצפים שהדבר יבוא הוא מלשון צופה כיון שמכח הציפיה הוא מתחבר להיות צופה ורואה את הדבר. - מי שלא מצפה, איננו יכול לצפות באותו דבר, אבל אם הציפיה היא ציפיה גמורה, מכח כך מתנוצץ אל מי שמצפה, האור שאליו הוא מצפה, והוא יכול לראות את אותה הארה.

וא"כ, מי שמצפה לישועה ומצפה לגאולה, בעומק היינו שהוא מצפה לאור הברור - והיא היא מהות כל הבריאה שנקראת בריאה מלשון בר, - מחד, העולם נקרא עולם מלשון העלם, אבל מאידך הבריאה נקראת בריאה משלון בר, כלומר - מדין הכלים זה עולם מלשון העלם שזוהי בחינת השמא כמו שנתבאר בראשית הדברים, אבל מדין האור זהו ברא מלשון ברירות, [שזהו האור שברא הקב"ה ביום ראשון].

עכורים יותר [שזהו שורש הדם שב'אדמה'], בבחינת 'ואומר לך בדמייך חיי' שצריך לגלות את הברירות גם בדם, גם במקום העכור, - זה מצד הדם שבברית, וכמו כן הברית נעשית בבשר כמו שנתבאר, כיון שההארה הזאת של הברירות מאירה אפילו במקום הבשר התחתון, וזה מה שמונח ב'ועל בריתך שחתמת בבשרנו' כפי שנתבאר.

וכשזה מתגלה מצד הקלקול, האותיות בשך נהפכות לשבר שזוהי בחינת שבירת הלוחות, וכמו שנתבאר - כשהלוחות קיימים, הברירות היא זאת שחקוקה בלוחות, והברירות נחקקת אפי' באבן שהיא דומם, זה שורש מדרגת מתן תורה, וכמו שבאור שברא הקב"ה ביום ראשון אדם צופה בו מסוף העולם ועד סופו, ואין הכוונה שהוא צופה במרחק משני צידי הגלגל, אלא הצפייה היא דייקא 'עד סופו' והיינו שהוא צופה בו עד המדרגה התחתונה איך האור מתגלה במקום הסוף שהוא המקום העכור שגם שם צופים באור, מעין כך מתגלה באור של עשרת הדיברות שהוא בבחינת 'פתח פיך ויאירו דבריך' שזה מה שנחקק באבן של הלוחות, שהרי הלוחות הראשונות היו עשויות מאבן ספיר - 'סנפירינון' בלשון חז"ל - וזהו א"כ שורש ההארה עצמה שנחקקה בלוחות שלכן היא נחקקה על האבנים הללו שהיו מאירות.

ואמנם בלוחות שניות שזה כבר אבנים כפשוטו שנעשו ע"י משה רבינו כמו שנאמר בקרא (שמות לד, א) 'פסל לך שני לוחות אבנים כבראשונים', שם כבר האבנים לא מאירים באופן הגמור כיון שזה כבר במדרגת אחר החטא ואז לא מאיר האור ראשון כפי שהאיר במדרגת מתן תורה, והיינו משום שהאור הופך להיות אור של תערוכת מכח ה'ערב-רב' ולכן הוא לא מאיר באופן הגמור במציאות האבנים, - וזה גם הטעם שהאבנים שנלקחו ע"י משה הם אינם אבנים שמאירות מצד עצמם. וא"כ, תוקף מדרגתם של ישראל

יין' כיון ששורש הדם הוא בשמרים שנמצאים ביין עצמו, ולכן כשהמלאכים מסננים לו יין, מתגלה ביין הברירות הגמורה, זה מדרגת אדם הראשון בגן עדן קודם החטא.

וע"י ה'ציפית לישועה' מתחברים ל'צולין' לו בשר ומסננים לו יין' - שזה מה שמתנוצץ במועדים שלכן נאמר במועדים 'אין שמחה אלא בבשר ויין', וכשמתחברים לאור של אדם הראשון, הרי שמתחברים למקום של מדרגת ה'בר', - אבל לא ל'בר' של התבואה שיש בה תערובת של 'בזעת אפיך תאכל לחם', אלא ל'בר' השורשי שהיה בראשית הבריאה.

ומכח האור הפנימי הזה, מכניעים את שורש הקלקול של התערובת הגמורה של הערב שזה שורש הערב-רב כמו שנתבאר, ומכח כך זוכים לסעודה דלעתיד לבוא שזוהי בחינת 'שור הבר' ולויתן ויין המשומר בענביו מששת ימי בראשית.

וזוהי מדרגת האכילה שאין בה 'בורר פסולת מתוך אוכל' או 'אוכל מתוך פסולת' אלא זה עולם שכולו מציאות של ברירות, זהו עולם שכולו עולה ממדרגת 'עולם' למדרגה של 'בריאה', זה השורש דאור דלעתיד לבוא - 'עולם ברור ראיתי'.

וא"כ, 'ציפית לישועה' זהו מי שמצפה לצאת מתפיסת ההעלם של העולם והוא מצפה להגעת האור במדרגת הבריאה שנקראת בריאה מלשון ברירות, - ואם הוא מצפה לדבר בעומק נשמתו, א"כ הדבר כבר נעשה קרוב אליו, ואז הוא מתחיל לצפות בהארה מאותו אור.

ומכח כך מכניעים את כח התערובת הגמורה שיש באחרית הימים.

שורש האור העליון המתגלה ב'צולים' לו בשר' - תיקון הבשר 'ומסננים לו יין' - תיקון הדם

ונתבונן להבין - משורש חטא אדם הראשון שנאמר לו (בראשית ד, יט) 'בזעת אפיך תאכל לחם', התבואה שאוכלים היא כבר איננה ברורה - 'וקוץ ודרדר תצמיח לך (שם שם יח), הכל מעורב בתערובת דקלקול וצריך לברר ולנפות את החטים והקמח וכו', אבל בשורש האור הראשון שמתגלה, זוהי מדרגת אדם הראשון קודם החטא, ואז נאמר 'מלאכים צולים לו בשר ומסננים לו יין' כדברי חז"ל, וכמו שברור - ה'צולים' לו בשר' זה מהשורש של 'בריתך שחתמת בבשרנו' שמגלה את האור בבשר עצמו, וכן מתגלה ביין שהוא שורש הדם כדברי חז"ל, שכשהוא נופל ממדרגתו הוא נופל למדרגה של דם שהוא עכור, והרי שמצד התיקון המדרגה של 'ואומר לך בדמייך חיי' התגלתה ביין וזהו ה'מסננים לו

בלבניפדיה עבודת ה'

בר - תמצית שיעור

מכח היחידות שבהם ביחידו של עולם, שהוא יחיד הן בהיותו והן בהנהגתו. וכל ודאות שיש לאדם בכל ענין שהוא, הן בודאות שלו כלפי עצמו [שזה כח היחידות שבו], והן כלפי אחרים, זה מעומק אמונת נשמתו בכורא שהוא אחד, שמשם משתלשלת הודאות לכל עניניו ואפילו עיני העוה"ז, וכן לדינא שעד א' נאמן באיסורים, וב' [דו (מהודא)] עדים נאמנים לכל דבר מכח הודאי.

השורש לכח הודאי ששורשו באורו ית"ש, זה מהאור שקדם למעשה בראשית כמו שביארו רבותינו עה"פ ויאמר אלקים יהי אור ויהי אור שזה אור שכבר היה וה' האיר אותו לתוך הבריאה, וזה האור של הא', האחד, היום ראשון. אך אור שאינו מהאור שקדם לבריאה, זה אור של ריבוי והתחלקות, וכגון האור של יום רביעי שהוא נחלק לשני המארות הגדלים, ששורשו מקטרוג הלבנה, שזה אור של הבריאה, אור של צמצום - במדרגת הכלים, ולכן אור שכרא הקב"ה ביום ראשון אדם צופה בו מסוף העולם ועד סופו, מחמת שזה אור ברור וצח, של אחדות, וכשיש רק אחד הכל ברור, אין שום ספיקות.

האור של יום רביעי נחלק, את המאור הגדל לממשלת היום ואת המאור הקטן לממשלת הלילה, ויתר ע"כ ואת הפוכים, שורש החילוק הוא כבר, והחילוק הוא לב' סוגי בר, יש בר מלשון ברירות שזה הבוקר, בבחינת בקרו טלה, וכן בית דוד.. דינו לבקר משפט, דהבוקר מברר. ויש בר מלשון תערוכת שזה הערב, בבחינת מה לתבן את הפר [- שזה היפך מתבואה מבוררת].

עם ישראל נקראו על שם יעקב, ובהקבלה

יש לשים לב שתמצית זו הינה טעימה בלבד מן השיעור ופחותה באין ערוך משמיעת השיעור עצמו.

בר ברא בראשית בריאה תבואה ריבוא ברי שמא ודאי ספק מודה שמים עד עדים אמונה נאמנות בוקר ערב יעקב ישראל רוב מיעוט בשר באר שבר ברית צפיה צופה עולם (אור וכלי, ערב רב, אחרית הימים).

דרך מעשית לזכות לאור הברור
דלעת"ל ולהכניע את הערב רב מכח
ציפיה לישועה

שורש המילה בר הוא בראשית ברא, בלשה"ק תבואה נקראת בר, וידועים דברי חז"ל, בראשית - בשביל ישראל שנקראו ראשית תבואתו, א"כ בר זה ישראל, וישראל זה יש שישים ריבוא אותיות לתורה, ריבוא זה ריבוי שמעבר למנין. וכן בר מילואו בית ריש, כל אותיות אלו נמצאות בבראשית, ונוסף עליהם אות א' שזה היחידו של עולם שמאחד את כלל ישראל בבחינת וְאֶהְבֶּתָּ לְרַעְךָ כְּמוֹךָ אֲנִי ה', כלומר שמצד הכלי של הבר זה הריבוי שבבריאה, זה הב' - בית [ביהמ"ק] שבבראשית, זה הישראל שהם הראשית תבואתו, והם הכלי לאורו יתברך שמו, שזה הא' - אור שבבראשית.

כידוע יש ברי ושמא, ברי זה ודאי, שמא זה ספק. ודאי זה או מכח שמודה לחבירו, או שברור לו צד א' מתוך ב' [דון צדדים, ושמא ענינו שם - א, כשכח האחד נעלם שם אז יש ריבוי של ספק, שכאשר האחד לא מאיר שם נהיה שמא - ספק, בבחינת שמים שהא' נעלם כאשר הא' נגלה רק בשמים. לפי"ז זה שורש כח האמונה בעם ישראל זה מה שהם דבקים

וע"י הברית יוצא דם, שהוא גילוי הבהירות דוקא במקום החשוק, הדם והבשר, ולא ברית מים, שהם באר, בר, בהירות, [ובקילקול בשר נהפך לשבר] ולכן באור של הבר אדם צופה בו מסוף העולם ועד סופו - שהוא מאיר את מקום הסוף, החשוק והעכור. ואור זה נסתר ע"י הערב רב, והדרך לזכות להאירו ומכח כך להכניע את הערב רב זה מכח הציפית לישועה, שמכח שמצפה לאור, הוא זוכה וצופה בו כבר עכשיו.

העולם מלשון העלם [מדין הכלי], מאידך הבריאה מהותה מלשון בר, בהירות [מדין האור], ציפית לישועה זה מי שמצפה מעומר, נשמתו לצאת מהעלם דעולם, ומצפה לאור של הבריאה, הבהירות, הדבר נעשה קרוב אליו והוא יכול לצפות בו, ולהכניע את הערב רב של אחרית הימים.

מכח חטא אדה"ר התבואה אינה מבוררת דנתקלל בְּזַעַת אֶפְיָךְ תֹּאכַל לֶחֶם, אך קודם החטא המלאכים היו צולים לו בשר - זה עומק הבריתך שחתמת בבשרנו. ומסננים לו יין - זה הברית דם, שכשהיין יורד ממדריגתו, נעשה שמרים כמו דם שהוא עכור.

כאשר האדם מצפה לישועה, הוא מתחבר לגן עדן שצולים לו בשר ומסננים לו יין, האוכל שלו הוא במדריגת הבר, אוכל ברור ללא פסולת, ומכח כך נכנעים הערב רב, ועי"ז זוכים לסעודה דלעת"ל מדריגת שור הבר ולויתן, אוכל שאין בו בורר אוכל מתוך פסולת, והוא עולה ממדריגת עולם למדריגת בריאה, וזה השורש לאור דלעת"ל עולם ברור ראיתי.

למאורות, יעקב הוא כנגד הלבנה, [כמו שארז"ל שבקטרוג הלבנה א"ל הקב"ה יקראו צדיקים על שמך, יעקב הקטן]. ששם הברירות אינה מבוררת, בחינת ערב, וישראל כנגד החמה, שזה הברירות שיש על אף הריבוי. וכנגד זה בקילקול, יש ערב זעיר, שזה הפך ממדריגת יעקב. ויש ערב רב, שזה ההפך הגמור למדריגת ישראל, דכאשר הערב רב הם הרוב, הישראל [- הבר דתיקון] שהם המיעוט בטלים ברוב [כדין ביטול ברוב של יבש ביבש] ורק ישראל שהוא במדרגת 'קבוע'; קבוע בתורה, בעבודה, ובדבקות בו ית"ש אינו בטל. וזה הגילוי של אחרית הימים, [מתגלה הפך הראשית] שרוב מהנקראים ישראל הם מהערב רב, [ומוכרח כך דהרי אם הם היו מיעוט הם היו בטלים לישראל]. א"כ בתחילה יש גילוי של ישראל שהם בר, בירור שלם. לאחמ"כ בתלית המאורות נהיה ערב, אך ערב זעיר, ולאחמ"כ באחרית הימים הבר דערב הופך להיות הרוב, ונהיה ערב רב. וכדוגמת לילות החורף שהם יותר ארוכים, כיון שזה מצב יותר חשוק, ובקיץ להפך.

השורש לכך הוא בעשרת הדברות, שהערב רב עמדו בהר סיני מחוץ לעם ישראל, הדיבור של הקב"ה הוא דיבור - בר - ברור, וכך עם ישראל שמעו אותו ברור, אך הערב רב שכל מציאותו תערובת ואינם יכולים לשמוע דבר ה' שהוא ברור, לכן ביקשו יְדַבֵּר אִתָּהּ עִמָּנוּ וְנִשְׁמָעָה וְאֵל יְדַבֵּר עִמָּנוּ אֱלֹקִים פֶּן נָמוּת, ומכח זה לאחמ"כ אמרו ז' מִשֶׁה הָאִישׁ... לֹא יִדְעֶנּוּ מֶה הָיָה לוֹ, וזה השורש לחטא העגל, שממנו נגרם שבירת [- שבר, בר] הלוחות, שבירת הברירות, דהרי הלוחות נחקקו ע"י דיבורו של הקב"ה, כלומר שהבהירות של דיבורו של הקב"ה נחקקה באבן, במקום החומר, שזה עומק מדריגת ברית, חיבור ממקום ברור, בריתך אשר חתמת בבשרנו,

מדור

מחשבה

בלבביפדיה מחשבה

בר

סוגיות במחשבה

בר

בלבניפדיה מחשבה

בר

שורש 'ב-ר'.

הנה מתוך צירוף האותיות הראשון שבתורה עולה צירוף 'בר' - "בראשית", וברור לכל בר דעת שבהיותו צירוף ראשון שבתורה הרי שהוא ראש ושורש לכל צירופי האותיות שבתורה.

וכמובן שהננו עוסקים במדרגת התורה המתגלה לנו בצורתה כהיום הזה, וכפי חילוקי תיבותיה וצירופי אותיותיה אשר הם לפנינו - שכן באמת ישנם אופנים וסדרים אחרים לכתיבת התורה (פתיחת הרמב"ן לתורה), ואפשר שכל הרכבת האותיות תהיה בצורה אחרת מזו שלפנינו, אבל השתא כך היא צורת התורה הנגלית לנו אשר צירוף 'ב-ר' הוא הצירוף הראשון שבתורה.

וזאת למודעי כי סוגיא זו רחבה היא מאוד, ונשתדל בעז"ה להיכנס וללמוד סוגיא זו כפי שיזכנו הבורא.

סוגיית 'בר' בתורה - "ויצבר יוסף בר"

הנה בתורה מצאנו צירופי 'ב-ר' רבים, אך נוסח מטבע הלשון 'בר' כמילה בפני עצמה מצאנו בעיקר בספר בראשית במעשה דיוסף והאחים - "ויקבצו את כל אכל השנים הטבות הבאות האלה ויצברו בר תחת יד פרעה אכל בערים ושמרו" (בראשית מא, לה) - צבירת ה'בר' האמורה כאן היא תחילת איסוף הבר אשר זו העצה שנתן יוסף לפרעה, ולאחר מכן

כתיב "ויצבר יוסף בר כחול הים הרבה מאד עד כי חדל לספר כי אין מספר" (שם, מט), והיינו שהתגלה עומק נוסף בצבירת הבר - "עד כי חדל לספר כי אין מספר".

וכן הלאה, שבאותו מעשה מבואר שיוסף שולח לאביו מזון וצידה לדרך על מנת שירד מארץ ישראל למצרים, וכמו שנאמר בקרא: "ולאביו שלח כזאת עשרה חמורים נשאים מטוב מצרים ועשר אתנת נשאת בר ולחם ומזון לאביו לדרך" (בראשית מה, כג), הרי לנו שוב את המילה 'בר' כמילה בפני עצמה.

ונמצא כי בפרשה זו באה לראשונה סוגיא זו של שורש 'בר', וזו כמעט הסוגיא היחידה - והשורש הקרוב לתיבה זו הוא 'בור' בכתיב חסר אשר בכתיבתו הוא משורש 'בר', ובתנ"ך ישנם פעמים רבות נוספות.

המשמעות בשורש 'בר'

ונבוא ללמוד את משמעות השורש 'בר' - ומצינו בעניינו כמה לשונות בדברי רבותינו הראשונים והאחרונים.

בתרגום אונקלוס בפרשת צבירת הבר" דיוסף כתב כך - "ויכנשון ית כל עיבור שניא טבא דאתיין אלה ויצבורון עיבורא תחות ידה דפרעה". כלומר, שתרגום המילה 'בר' הוא 'עיבור', וודאי שנדרש להבין מהי הזיקה והשייכות בין צבירת בר ל'עיבור', ואכן בתיבת

* אכן מתחילה לישנא דקרא (בראשית מא, לה) הוא 'ויקבצו' ורק לבסוף הלשון היא 'ויצברו' - וביאר המלבי"ם ששתי הלשונות מתארים פעולת איסוף אלא ששונים הם בדרך האיסוף, שכן ה'ק'בצו' הוא מעט מעט כלשון הפסוק 'וקובץ על יד ירבה' (משלי יג, יא) אבל הצבירה היא איסוף של כמות גדולה בבת אחת, והיינו שסדר האיסוף היה מתחילה מעט מעט - 'ויקבצו' ולאחר מכן הוסיפו לקבץ עד כי רבה כמות האסיפה באופן של 'ויצברו'.

מין ומין בפני עצמו, נוסף על כך עצם פעולת ההוצאה לחוץ נקראת 'בורר', ועוד שלאחר שהוציא מין אחד מהתערובת נשאר מקום חלל ריק - 'בר', והיינו שגם המקום הנשאר נקרא בשורש 'בר' מלשון דבר ריקן.

ויתירה מכך יש להעמיק - דהנה בדרך כלל צורת הברירה הינה 'פסולת מתוך אוכל' שכן ברירה זו היא המוגדרת כמלאכה לענין שבת ועל כן נאסרה, וכתוצאה ממעשה הברירה הופרד חלק הפסולת ובידינו לא נשאר מן התערובת אלא דבר זך ונקי מלשון 'בר לכב' אשר משמעותו היא - 'ברור'.

והנה ביתר התבוננות נבין, שכאשר נשאר מן התערובת רק חלק הזך והנקי שבה, אזי אותו חלק נעשה 'בריא', כלומר שכל עוד נדבקה בו תוספת אשר בערך אליו הינה 'פסולת' אזי הוא עצמו איננו בריא, ובבירור הפסולת מתוך האוכל נעשה באותו מקום של הפסולת 'בר' - חסר, ומה שנשאר מן התערובת הוא דבר ברור ובריא, ודוגמא הברורה לכך - מן האדם שאם לא ייפנה לצרכיו הפסולת תישאר בגופו ותתערב בו ותביאו לידי חולי, ובבירור הפסולת מגופו והוצאתה אל מחוצה לו נותר אדם בריא.

כל אלו הם כללי המשמעות של שורש 'בר' בלשון הקודש, וכמובן שעלינו לחדד בדקות את פרטיהם.

העומק בשורש 'בר' - היציאה לחוץ

הנה עומק העומקים בשורש 'בר' אשר הוא הצירוף הראשון שבתורה הוא מלשון - 'לחוץ', והיינו ש"עד שלא נברא העולם היה הקדוש ברוך הוא ושמו הגדול בלבד" (לשון פרקי דר"א רפ"ג), ומשנברא העולם התחדשה

'עיבור' עצמה טמון שורש 'בר' - 'עיבור', אך יש להבין את מהות הדבר - מהי השייכות המהותית בין עיבור לבר.

והנה מלבד שתרגומו של 'בר' הוא 'עיבור', כתבו המפרשים (רבינו בחיי והאלשי"ך, בראשית מא, לה) שגם דרך צבירת הבר הייתה שהטמין אותו באדמה - ובדומה לעובר בימי עיבורו הטמון במעי אמו. ובאמת לאו כל צבירה היא בדרך זו, שכן מצינו צבירה בדרך אחרת כמו שנאמר במכת צפרדע, שצברו את הצפרדעים המתים 'חמרים חמרים' וזה היה מעל פני האדמה, אבל הכא כך הייתה דרך הצבירה - כעובר במעי אימו.

וביתר עומק - כל 'צבירה' בחלקה מתגלה דרך עיבור, שכן כל דבר צבור תוכיתה של הצבירה אינה נראית כלפי חוץ והיא מתכסה במה שצברו עליה.

אכן כל זה לפי מהלך התרגום, אך הראשונים ביארו בעוד דרכים - האבן עזרא כתב ש'בר' הוא מלשון 'פקידים', כלומר שהפקידים צברו את האוכל כפי עצתו של יוסף, והיינו ש'בר' הוא מי ששולט כמו 'רב' - 'רברבי', ובעומק הכוונה ד'בר' הוא מלשון של חוזק ותוקף - מלשון 'בריא', ובפסוק זה מבואר דמי שיש כח בידו והוא השליט הוא הצובר 'בר'.

ואופן נוסף יש לפרש, 'בר' - מלשון בן, והיינו כמו שידוע שבלשון ארמית 'בר' פירושו 'בן', וגם בלשון הקודש מצינו שבר הוא מלשון בן וכמ"ש 'מה ברי ומה בר בטני ומה בר נדרי' (משלי לא, ב).

עוד משמעות בשורש 'בר' שהוא מלשון 'חוץ', ועל משקל זה המוציא דבר מתוך דבר נקרא 'בורר', והיינו שמלבד זאת שהוא מעמיד כל

² זה לשונו: ויצברו בר. הפקידים ו"א כי טעם בר להיותו עם שבליו. ובפירושו על עזרא פרק ז פסוק כא כתב "גזבריא - הפקידים על האוצרות".

³ כמו שנאמר "והאדמה לא תשם", וכתב התרגום "וארעא לא תבור".

זה שעומד בחללו של הכלי מצד אחד איננו עומד בתוכו באיחוד גמור שכן אינו בלוע בדפנותיו אלא עומד מחוצה לו, ומ"מ עדיין הוא עומד בחללו של הכלי ואינו יוצא לגמרי.

ולפי"ז הגדרת הבריאה כ'בר' ויציאת דבר לחוץ, הינה רק ביחס אל פרטיות הענין, שכן מצד ה'כלליות' הבריאה לא יצאה לחוץ, ואע"פ שנראה כדבר והיפוכו שמחד אומרים שהבריאה יצאה לבחוץ ומאידך אומרים שהבריאה עדיין בתוכו, בעומק שתי הקצוות בהגדרה זו משלימות אחת את חברתה, שכן אין בריאה אלא 'בר' ויציאה לחוץ וללא יציאה לחוץ אין כאן 'בריאה', ומצד שני אין קיום לבריאה ללא שתעמוד בפנים, ומכו כך עול ההגדרה שהבריאה הינה כעובר במעי אמו.

'בר' מצד הבורא - אור ברור, 'בר'

מצד הנבראים - מלאכת בורר

מעתה, לאחר שזכינו להבנת עצם מציאות הבריאה במדרגת 'בר' ויציאה לחוץ, נראה כי ישנה מדרגה נוספת בבריאה הנובעת משורש 'בר', והיא מצד הבורא אשר ברא את הבריאה בבחינת אור 'ברור', כלומר, שתיבת 'ברור' ביסודה היא מורכבת מאותיות כ-ו-ר', אלא שכידוע בלשון הקודש כאשר באים לבטא הדגשה מכפילים את האות וממילא נעשה 'ברור', וא"כ "אור" עם הכולל בגימטריא "בור" - 'בור הלבב', והיינו שמצד ה'בורא שברא בריאה' מתגלה מדרגת 'בר' מלשון אור ברור, בהיותו נובע משורש הברירות⁷.

והנה אמרו חז"ל (ב"ר ג, ז) 'א"ר אבהו מלמד שהיה בורא עולמות ומחריבן עד שברא את אלו', וידוע מה שביארו רבותינו⁸, שאין הכוונה שהחריב עולמות הראשונים והניחם ולאחר מכן העמיד עולם חדש על תילו, אלא שברר

מציאות שכביכול עומדת מחוצה לו, ועל משקל זה בא הצירוף הראשון שבתורה - צירוף 'ב-ר', והביאור הוא שעיקר החידוש בבריאת העולם היא העמדת ייחס של מציאות מל'בר' - 'בריאה'.

זאת ועוד, שהבריאה נבראה לשם כך, וכמו שאמרו חז"ל (ב"ר א, א) 'בראשית, בשביל התורה שנקראת 'ראשית דרכו', ובשביל ישראל שנקראו 'ראשית תבואתה'", כלומר, שהתורה נקראת 'בר' כמו שאמרו חז"ל (סנהדרין צב, א) "ואין בר אלא תורה", ובעומק אין בר אלא ישראל - מלשון 'בן', "בנים אתם לה' אלקיכם" (דברים יד, א), והיינו שכלל הבריאה היא היציאה לחוץ, ואכן יש בזה דקות מן הדקות אבל כהגדרה כללית ענין הבריאה היא היציאה לחוץ, ועיקר גילוי היציאה לחוץ היא בבני ישראל - "בנים אתם לה' אלקיכם".

ועתה נראה להבין מה שתרגם אונקלוס ועתה המילה 'בר' - 'עיבור', שבזאת העמיד התרגום את הגדרת ה'בר' והיציאה לחוץ של מציאות הבריאה, שאין הכוונה ליציאה מוחלטת, אלא כ'עובר' אשר מחד הוא מציאות בפני עצמה היוצאת מאימו, ומצד שני עדיין הוא עומד במעי אימו ואיננו יוצא לחוץ לגמרי - וכך היא הגדרת ה'בר' והיציאה לחוץ של כלל הבריאה, אשר מחד היא מציאות נפרדת היוצאת ממנו יתברך לחוץ, ומאידך אין לה קיום לכשתצא יציאה גמורה וכל קיומה יונק מהשפעת הבורא, והשפעה זו סובבת ומקיפה את כל מציאותה⁹.

והדוגמא הבהירה לכך היא החילוק בין דבר שנבלע בתוך כלי לבין דבר אשר עומד בחלל הכלי - שהדבר הבלוע בכלי בגדרי דיני הגעלת כלים הרי הוא עומד בתוכו ממש, אך

⁷ כנודע בשער בת רבים מתחילת הקדמות הרח"ו לחכמה.

⁸ בורא אותיות בור - אור

⁹ וכפי שהתבאר בשער ההקדמות בענין מיתת המלכים, שהיא שבירת הכלים, והתיקון הוא העלאת הברורים.

'ערב' - 'ע' 'רב', והיינו שכל עירוב ותערובת נולדים מכך שדבר אשר מקומו בחוץ נכנס לבפנים, וכל מה שהוא בגדר 'בר' נכנס ונעשה 'תערובת'. ויתירה מכך, דלא זו בלבד שה'בר' נכנס לבפנים אלא נהפך ונעשה ל'רב', דהיינו שנעשה השולט והבעל שררה - 'ע' 'רב'.

וזהו עומק ענין ה'ערב רב' אשר התערבו בכלל ישראל - שכן מבואר בדברי חז"ל (זוהר ח"ב כי תשא קצא, ב)^ז שמקומם של הערב רב היה מחוץ לענן והם שלטו על מי שפלטו הענן (תנחומא כי תצא ה).

אמנם לא זו בלבד שהתערבו בישראל ועל שם כך נקראו 'ערב', אלא שהפכו לשליטים ופקידים כביכול ועל שם כך הם 'ערב רב' - וכמו שנתבאר מדברי האבן עזרא שביאר את הלשון 'בר' -פקיד, ושולט, והיינו מלשון בריא וחזק, וכן בר בהיפוך אותיות הוא רב.

ועל כך ידועים דברי הגר"א^ח שדור בתרא אשר הוא דור דידן השליטים והפקידים הם ה'ערב רב' - ולפי עומק הסוגיא שנתבארה, היינו אלו אשר מקומם מבחוץ שנכנסו לבפנים ונעשו שליטים.

וביתר עומק נראה עפ"י מה שלימדונו רבותינו^ט שבדור בתרא רוב הנשמות שירדו לעולם הם הערב רב, והיינו שמלבד היות ה'ערב רב' מדרגה של עירוב וריבוי יש בהם מדרגה אחרת של 'רוב' וזהו עומק הלשון 'ערב רב', ובאשר הם 'רוב' שולטים הם מכוח הדין של 'הולכים אחר הרוב', ומכוח כך הם משתלטים על הכלל כולו מדין הרוב, ויתר על כן מכוח כך שהם נכנסים מלבר לבפנים הם גורמים שהמיעוט

הבורא חלקים מהעולם הנחרב ומהם ייסד ובנה את העולם - אמור מעתה כי כל צורת מעשה הבריאה הינה על ידי 'בירור'.

ונחזה ונתבונן בעומק הדברים אשר נתבאר עד השתא כיצד הבריאה מורכבת מכמה צדדים הנעוצים בשורש 'בר', והיינו שראשית הבריאה הינה מצד הבורא שם הבריאה נקראת בריאה מלשון בר - 'ברור'. אכן הבריאה עצמה כאשר היא מתגלה לתתא איננה מתקיימת מצד עצמה בלתי ש'ברור' ויתקנו אותה. צדדים אלו הם למעשה שני צידי מטבע ה'בר' של הבורא והנברא, כאשר מצד הבורא יצאה הבריאה ממדרגת 'ברור' - אור ברור, אך מצד העולמות שנבראו הייתה הבריאה כתערובת שיש בה פסולת אשר טעונה היא מעשה 'בירור'.

והיינו שחלה תערובת מצד העולמות שנבראו, וכדברי רבותינו^י שהיו העולמות מעורבים ב'סיגים' אשר הם שורש כל חלקי הרע, ועל מנת לבררם שבר המאציל העליון את אותם עולמות, והשתא נמצאו חלקי השבירה כל חלק עומד לעצמו, ובררם הבורא והניח את חלקי הרע ונטל מהם את חלקי הטוב ומהם נברא העולם, וזאת ה'ברירה' הנעוצה בשורש 'בר' מצד הבריאה.

גדר התערובת - 'ערב רב'

ונבוא ביתר דקות להתבונן בגדר ה'בר' מצד הנבראים שכמו שנתבאר מצד הנבראים הבריאה נעשית תחילה באופן של תערובת הטעונה בירור.

דהנה שורש המילה 'תערובת' הלא הוא

^ז כנ"ל.

^ח ויעוי' בעל הטורים במדבר לג, ג.

^ט על תיקוני זוהר תיקון כא. (לגבי הפסוק היו צריה לראש וע"ש בהרחבה) ועיין עוד זוהר חלק ג דף קכה: ובליקוטי הלכות ברכות השחר הלכה ג אות ט.

^י עיין זוהר חי בראשית כה. וכן. ודברי חיים פרשת ויקהל. וביואל משה מאמר שלוש שבועות אות קמח מה שכתב בשם שער הפסוקים.

כי צד יצאה 'בריאה' מאיתו יתברך אל החוץ, הרי הוא יתברך ממלא את כל המציאות ואין מציאות חוצה לו וכל מציאות שתתגלה חוצה לו בעומק הוא נמצא גם שם שהרי הוא ממלא הכל. אלא ביאור הדבר על פי היסודות הידועים מחכמי האמת (עץ חיים ש"א דעו"י ענף ב), שהבורא כביכול סילק את עצמו ממקומו ונעשה חלל פנוי. החלל פנוי הזה הוא בעומק הבר מלשון 'בור' ריקני.

והיינו שמצידו הוא יתברך בבחינת "דודי צח" (שה"ש ה, י), כלומר, שהוא מצידו במדרגת נקיות זכה ובלתי מעורבת מלשון 'בור הלבב' שעניינו אדם טהור ונקי בלבבו, אלא שבסילוק אורו נשאר 'בור' - מקום חלל פנוי וריקני.

"ולאביו שלח כזאת" - 'בר' מצד הבורא ומצד הנברא

ומהשתא נחזה ונתבונן - דהנה אמרו חז"ל (אבות ה, א) "בעשרה מאמרות נברא העולם", ומאמרות אלו עניינם שכביכול במקום החלל הפנוי נשאר מאורו בחינת עשרה מאמרות שברא בהם את העולם. ולפי זה מערכת הנבראים הינה גילוי עשרה מאמרות של הבורא והם במדרגת עשרה.

והנה אצל יוסף הצדיק נאמר כאשר שלח להודיע לאביו שחי, "ולאביו שלח כזאת עשרה חמורים נושאים מטוב מצרים ועשר אתונות נושאות בר ולחם ומזון לאביו לדרך" (בראשית מה, כג), והיינו בעומק שיוסף שולח לאביו את שורש ה'בר' מצד הנבראים ומצד הבורא.

מצד הנבראים יוסף שולח 'עשר אתונות' בבחינת 'עשרה מאמרות' - 'עשר' דיקא, שהם שורש הבריאה כולה באותו חלל פנוי, אשר האור הגנוז בחלל הוא שורש עשרה מאמרות שבהם נברא העולם וזה מדרגת קומת הנבראים. וכן בדווקא הוא שולח 'אתונות', וכוונתו בזה הייתה לרמז על חלק המאמרות הנרמז במילה

יצא מבפנים לבחוץ. על זה נאמר בעומק לאחר חטא העגל "ומשה יקח את האהל ונטה לו מחוץ למחנה והיה כל מבקש ה' יצא אל אהל מועד אשר מחוץ למחנה" (שמות לג, ז).

והיינו שבאשר הערב רב משליטים את כוחם מדין הרוב, הם מפקיעים ומוציאים את המיעוט המתוקן לבחוץ, ונמצא שאלו אשר מקומם הוא מל'בר' - מחוץ לשלושה מחנות כמצורע, נכנסים ומהפכים את הצורה ובכניסתם וערכובם הם מוציאים את מי שמקומו בפנים ל'בר', וזה עומק התערובת שמי שמקומו בחוץ נכנס לבפנים ומי שמקומו בפנים יוצא לבחוץ.

והדוגמא הבהירה לכך היא, מימי בית שני אשר היו קונים את הכהונה הגדולה בממון הרבה, והכהן הגדול שאינו ראוי לשררה זו היה נכנס 'לפני ולפנים' ביום הכיפורים, הוי אומר שזה אשר מקומו הוא מל'בר', הוא דווקא נכנס 'לפני ולפנים'. וכאשר היה נכנס מבואר בחז"ל שכיון שלא היה ראוי היה מת, ובכדי להוציא אותו מעיקרא היו קושרים לרגלו חוט וכאשר הבחינו שלא יוצא היו מושכים אותו לבחוץ.

ועומק העניין, שהכהן מקומו היה בחוץ מחמת מדרגתו וחסטתו, והוא נכנס פנימה מכוח ממון וגרם תערובת שהחלק שמקומו בחוץ נכנס לבפנים, ואזי הוא היה מת שזה בעומק כוח היציאה לבחוץ, ושוב היו מוצאים אותו החוצה לתקן את מה שנכנס לבפנים.

'בר' - 'בור', מקום חלל פנוי

והנה עד השתא זכינו להבין את שורש ה'בר' אשר הוא עצם חידוש המציאות של יציאה ל'בר' - חוץ לאמיתתו יתברך, כשהגדרת הדברים היא שמצד הבורא נבראה הבריאה ב'אור ברור', ומצד הנבראים זו תערובת הטעונה בירור.

אך נראה להתבונן עוד, שהיות והבורא יתברך ממלא את כל העולם כולו, מעתה צריך להבין

שכן כבר התבאר פעמים רבות ששם 'יוסף' מורכב מ - 'י' 'סוף', והיינו שמצד האות 'י' לעצמו יש 'סוף' וגבול של 'עשרה מאמרות', אך כאשר מצרפים את ה'י' אל ה'סוף' מתקבל 'יוסף' לשון תוספת באופן שאין לדבר סוף, דהיינו דבר שהולך ומתווסף.

בשונה מהמילה 'אסיף' שהוא לשון הווה שעל שמו נקרא חג הסוכות - חג האסיף, יוסף נקרא יוסף על שם העתיד, וכמו שנאמר להדיא בקרא, 'יוסף ה' לי בן אחר', כלומר על שם העתיד, וכן כנודע כל אות 'י' בתחילת מילה פירושה שהדבר יהיה בעתיד וכמבואר ברש"י על הפסוק 'אז ישיר משה', (שמות טו, א),^א והיינו שבמקום הנדמה כאילו יש סוף, כאשר מוסיפים את האות 'י' נהפך הדבר למציאות שאין לה סוף ומסוף נעשה יוסף.

בעומק זוהי מהות פעולתו של יוסף הצדיק כאשר הוא שולח לאביו עשר אתונות נושאות בר, כי בא להורות על מה שנראה שיש לו סוף וגבול שהוא ה'בר' מצד הנבראים אשר מוגבל הוא באור ה'י' מאמרות, שבעומק אין לו סוף כלל וכלל וזה גילוי של מדרגת ה'בר' מצד הבורא שאין לו סוף ומכוח מתגלה ריבוי אין סופי.

וזהו עומק מאמר הכתוב "עשר אתונות נושאות בר לדרך", כלומר, העשר אתונות שהם כנגד העשרה מאמרות הם כנגד הדרך בלבד שזה מציאות הבריאה, אולם יתר על כן הדרך מובילה לאין סוף שם מתגלה ריבוי אין סופי למעלה מקומת העשר, ומכוח כך בעומק יוסף מאיר את האור אין סוף שאין לו גבול.

עומק פרשת ירידת האחים למצרים - לשבור שבר - תיקון השבירה
והנה על פי סדר התפיסה החיצונית נראה כי

אתונות שיש בה אותיות אות - נ', ורימז לו בזה אל בחינת ה'מאמרות', שכן מאמר ודיבור אינו אלא ב'אותיות' שבהם יצא העולם ל'בר'. וזה החלק מצד מדרגת הנבראים.

ומצד הבורא שלח יוסף לאביו 'בר', והבר הזה עניינו מה שנאמר בקרא "בר כחול הים הרבה מאד עד כי חדל לספר כי אין מספר", והיינו שבפשיטות הכוונה שיוסף צבר בר ללא גבול ומספר, אך בעומק נראה שצבירת ה'בר' ללא גבול נבעה משורש ה'בר' מצד הבורא אשר הוא אין סופי ובלתי בעל גבול, והיינו דאע"פ שמצד הנבראים הבריאה שיצאה ל'בור' ולחלל הפנוי יש לה גבול של 'עשרה מאמרות', כל זה הוא רק מצד הנבראים, אבל ה'בר' מצד הבורא הוא אין סופי ובלתי גבול - "הרבה מאד עד כי חדל לספר כי אין מספר", ואת זאת שלח יוסף לאביו.

בפשטות קיומו של ה'בר' אשר צבר יוסף היה על ידי ההטמנה באדמה וכמו שהתבאר לעיל, וכמבואר בגמ' (ב"מ מב, א) שהאופן לשמירת הדברים שלא יתקלקלו הוא על ידי שמירתם בקרקע. אולם בעומק יותר, עצתו של יוסף הייתה לקיים ולהרבות את צבירת הבר מכח הארת האין סוף אשר אין לו גבול ומספר, ולפי"ז ריבוי ה'בר' ללא גבול איננו רק תוצאה של צבירת בר ללא הפסק, אלא הריבוי הוא עצם מעצמיו של ה'בר' מצד מדרגת הבורא, שם מתגלה שהבר אין לו סוף, ומכוח כך זה גם קיים לעולם.

התכללות ה'בר' בעובדא דיוסף - 'י' 'סוף'

ומעתה נטעם את הדבש והחלב אשר באיחוד ה'בר' מצד הבורא וה'בר' מצד הנבראים, אצל יוסף דיקא.

^א וכידוע שאותיות 'איתן' הם מורות על שם העתיד - אעשה, יעשה, תעשה, נעשה, והם שורש מציאות העתיד המתגלה.

המילה חרב והמילה שבר שניהם יש בהם אותיות 'בר', ח-רב ח' בר, ש-בר ש' בר, וזה בעמק כוח הבירור שמתגלה מכוח השבירה והחורבן.

ה'שבר' המתגלה במצרים בתקופת יוסף בעומק מגיע לתקן את שורש השבירה והחורבן באותם עולמות שנבראו מעורבים, והתיקון הוא על ידי בירור הטוב מהרע וכמו שמבאר הרמח"ל בפרטות בספרו דעת תבונות כיצד כל מהלך גילוי הייחוד.

צורת בירור של כל דבר מעורב נעשית באופן ששוכרים אותו לחתיכות ומוציאים ממנו את חלק הטוב ומפרידים אותם מחלקי הרע, וזה בעומק השבירה המתגלה ב'בונה עולמות ומחריבן', כאשר כל שבירה זו עניינה תיקון.

אותה הבחנה מתגלה גם בירידתו של יעקב למצרים, כאשר מחד ירידתו נעשית מחמת רעב וחסר לשבור בר, דהיינו במדרגת שבר וקלקול, אולם בעומק קלקול ושבירה זו עניינה תיקון² על מנת לברר את חלקי הטוב מתוך הרע³.

הירידה למצרים -

מקום תערובת ו'ערב רב'

והנה משקל נוסף יש לירידה למצרים - שירדו למקום שיש בו 'בר' מלשון תערובת,

השתלשלות ירידתו של יעקב אבינו למצרים החלה בכך שהיה רעב בארץ ישראל ויעקב שמע על השבר אשר במצרים, ועל כן אמר לבניו שירדו מצרימה לשבור אוכל, ובזאת נעוצה פרשת ירידת יעקב למצרים.

מצד ממהלך זה ירידתו של יוסף למצרים הייתה מחמת חסרון ושבר ולא מצד התיקון. אולם בעומק באותו השבר מתגלה ש-בר, במדרגת 'בר' של הבורא, ומצד כך במעמקי השבר מתגלה הבורא ועל זה דייקא נאמר ליעקב "אנכי ארד עמך מצרימה" (בראשית מו ד), והיינו שהאין סוף ברוך הוא מתגלה במדרגת השבר ועל ידו יורד יעקב למצרים.

נחדד יותר, כמו שהזכרנו 'בר' בלשון בירור מתערובת, דהיינו שבשורש הדק העליון של הבריאה האיר אור 'ברה החמה', והבריאה נבראה בצורה טהורה נקיה וזכה וזה 'בר' מצד מדרגת הבורא. אולם במדרגה התחתונה כאשר הבריאה משתלשלת לתתא היא מתגלה באופן של תערובת המעורבת בסיגים כששורשי הרע מעורבים בטוב, ומחמת כך היא טעונה 'בירור', וזה הבר דקלקול.

בלשון חז"ל זה מוגדר "היה בונה עולמות ומחריבן", ובלשון רבותינו חכמי האמת² זה מוגדר כשבירה.

¹ כנודע ענין מיתת המלכים ושבירת הכלים, בע"ח היכל הנקודים שער שבירת הכלים.

² וכמבואר באר"י הקדוש בשער הכוונות בדרושי פסח שהירידה למצרים הייתה לברר ניצוצות הטוב שבקליפות.

³ וביתר דקות - הלא התבואה נקראת בר וכמ"ש "באין אלפים אבוס בר ורב תבואות בכח שור" (משלי יד, ד), ונחלקו המפרשים (עיי' אבן עזרא וביאור הגר"א על אתר ובספר השורשים רד"ק ערך בר, ועיי' עוד באבן עזרא בראשית מא לה) האם התבואה נקראת בר מצד מה שהיא מעורבת עם המוץ והתבן, או שנקראת בר מצד מה שהיא נקיה מכל הפסולת של המוץ לאחר הברירה, וביאור הדברים הוא, שהתבואה יכולה להיקרות 'בר' מצד הפעולה הנצרכת שהיא בירור, ויכולה להיקרות 'בר' מצד התוצאה שהיא ברה ונקיה מכל הפסולת. ולחידוד נאמר, שהיותו 'בר' הוא מלשון לחוץ יש לקרוא לתבואה בעודה מעורבת בר, גם מצד התוצאה שברירותה ונקייתה של התבואה עומד לצאת.

וזו התבואה - ה'בר' אשר במצרים שבה מתגלה ה'שבר' שהוא בירור לתיקון השבירה שם מתבררים חלקי הטוב ויוצאי מהרע. ודאיתנן להכי יש לצרף לענייננו את דברי ה'משך חכמה' (פרשת מקץ ד"ה מארץ כנען לשבור אוכל) שדן האם בפעם הראשונה שיוסף נתן לאחים תבואה היה מעורב בה פסולת או לא, ונקט שם מסברא שנתן להם את תבואה מעורבת בפסולת על מנת שהמירוח יהיה בארץ ישראל ויתחייבו במעשרות וממילא תתמעט כמות התבואה ויצטרכו לשוב למצרים לאחר זמן מועט.

בה דגן שהוא ה'בר', ומכח הבירור הזה נעשית מצרים בחינת 'בור' מקום ריק, וכדאמרן שתולדת הבירור היא 'בור'.

ובעומק, תחילת ירידתו של יוסף למצרים הייתה כאשר האחים השליכו אותו ל'בור'. לאחר מכן הוא מגיע למצרים ושם מחמת עלילת אשת פוטיפר יוסף מושלך לבית האסורים (בחינת בור) ומעשה זה נעשה דייקא באופן של "וינס ויצא החוצה", בבחינת ל'בר', לבחון, ודייקא כאשר הוא יוצא מבית האוסרים הוא נותן את העצה של צבירת ה'בר', והיינו בעומק שהוא מגלה את כוח הבירור של צבירת ה'בר' כתולדה מכך שהוא נמצא בבור, ולבסוף פרעה ממנה אותו להיות אחראי על צבירת הבר ומכוח כך בעומק מאיר עליו הארת האור אין סוף של צבירת הבר בלי סוף עד כי חדל לספור.

ריבוי ישראל נמשל לעפר הארץ ולכוכבים - 'בר' במדרגת תערובת ובמדרגת בירור

נאמר בלישנא דקרא כמה וכמה פעמים שבני ישראל אינם יכולים להיספר (יעויין בראשית טו, ה), והדברים נאמרו בכמה וכמה לשונות, ובכללות מצאנו שתי לשונות שורשים והם: 'עפר הארץ' 'וכוכבים' ששניהם אינם יכולים להיספר.

ההגדרה ברורה לסוגיא דידן, אלו הם שתי מדרגות של ריבוי המתגלים בכלל ישראל וחלוקים במהותם. הריבוי התחתון שמתגלה בכלל ישראל הוא ריבוי של עפר שהוא ריבוי מלשון תערובת, שהרי מכוח העפר מתגלה תערובת של לכלוך ושם מקום התערובת שבשביל להפיק ממנה את החלקים הטובים צריך לנפותה כראוי עד אשר יצא משם החלק המזוכך. מנגד הריבוי הנוסף שאליו נמשלו

והיינו שארץ מצרים הינה מקום של תערובת ו'ערב רב' היות ומעולם לא יצא עבד ממצרים (מכילתא יח, יא) והרי שהיו שם ריבוי עבדים מריבוי אומות¹⁰, וכל העולם היה כלול ומעורב שם, ולכן דייקא באו האחים למצרים לחפש את יוסף מתוך הערב רב והתערובת.

וכן יוסף בירידתו למצרים גם הוא עסק בעניין זה בירור חלקי הטוב שברע ומחמת כן הוא צבר בר שהוא לשון בירור כמו שנתבאר. ובעומק יותר, כח הבירור ד'ערב רב' אינו אלא מכוח מדרגת האין סוף ועל כן דייקא נאמר לגבי צבירת הבר 'עד כי חדל לספור כי אין מספר', כי זהו שורש האור הפנימי של האין סוף שאין לו גבולות ורק מכוחו אפשר לברר את הערב רב.

ואכן גם האיחוד הגמור של הערב רב בביאת המשיח אינה מכוחו של הגברא דמתקרי 'משיח' אלא מכוח הארת אור אין סוף שמתגלה במשיח, והיינו 'מדרגת משיח' שהוא גילוי האור האין סוף הוא הפועל לבירור ותיקון הערב רב והתאחדות חלקי הטוב שבהם עם ישראל, ומכח אור זה דיקא נאמר 'ועלו מושיעים בהר ציון וגו' והיה ה' אחד ושמו אחד" (זכריה יד, ט) - התאחדות של חלקי הערב רב המבוררים עם כלל ישראל.

תחילת התנוצצות הארה זו של בירור הערב רב החלה במצרים, והיינו מכח ה'בר' שיש בערב רב החל בהם מציאות של בירור ותיקון ומכוח כך הם יצאו ממצרים.

נקודה זו שיציאת מצרים הייתה במהלך של 'בר', מבוארת להדיא בחז"ל בסוגיא במסכת ברכות (ט): וכך איתא שם: "אמר רבי אמי מלמד שעשאוה כמצודה שאין בה דגן", והיינו שהיציאה ממצרים הייתה במהלך של בירור הטוב מתוך מצרים עד שעשאוה כמצודה שאין

¹⁰ וכמבואר בקרא מתו גם בכורי השפחות שבשבי.

הצריכה בירור. מכוח כך בחלום זה נאמר שיוסף עצמו גורם לאחים להשתחוות לו, 'והנה קמה אלומתי וגם ניצבה והנה תסובינה אלומותיכם ותשתחווינה לאלומתי' (בראשית לז ז). כלומר, חלום זה הוא במדרגת הבר התחתון והוא נצרך לביור ויוסף גורם את אותו הביור.

מאידך, החלום השני של יוסף הוא על הכוכבים ושם נאמר "והנה השמש והירח ואחד עשר כוכבים משתחוים לי" (בראשית לז ט), שם מתגלה שהם השתחוו מעצמם ללא מעשה מצד יוסף, והטעם לכך בעומק, כי כאן מתגלה הבר העליון בבחינת ריבוי הכוכבים הזכים וברים וטהורים ולא נצרך פעולה של בירור מכוח יוסף, ולכן הם משתחוים לו לבדם.

כאשר יוסף יורד למצרים הוא צובר בר, שורש צבירת הבר נעוץ בשתי החלומות הללו, ומצד כך מתגלה שתי מדרגות של בר, בר מלשון תערוכת ובר מלשון ברור ונקי.

זה בעומק כל מציאות האדם כאן בהאי עלמא, עבודת האדם לברר את חלקי הטוב שנפלו בחלקי הרע כמו שמבואר בדברי רבותינו, וכאשר הוא זוכה לברר את אותם חלקים הוא עולה מהבר התחתון לביור העליון למדרגת הריבוי של הכוכבים שהם ברים וזכים.

עומק מדרגת 'בר' המתגלה בצבירת הבר "כחול הים"

נאמר בקרא לגבי צבירת הבר במצרים, "ויצבר יוסף בר כחול הים" (בראשית מא מט). בלישנא דקרא לא נאמר כ'עפר' אלא כ'חול'.

בהגדרה הפשוטה ההבדל בין חול לעפר הוא, שעפר דרכו להצמיח וחול על דרך כלל לא מצמיח. אולם בעומק יותר ההגדרה היא,

כלל ישראל הוא ריבוי של כוכבים שם מתגלה ריבוי מלשון 'ברה כחמה', שהוא ההארה שבכוכבים שמכוח מתגלה הביור.

אלו הם שתי מדרגות של רוב, מדרגה תחתונה עפר שם שורש התערוכת, ומנגד מדרגת הכוכבים שהם הביור של אותה תערוכת.

אדה"ר כאשר הוא חטא הוא נפל למדרגת תערוכת על ידי אכילתו מעץ הדעת המעורב טוב ורע, ואז הוא נענש 'עפר אתה ואל העפר תשוב' (בראשית ג יט). כלומר הוא נפל למקום התערוכת. עפר נוטריקון 'פה- רע', בעפר מתגלה חלק הרע המעורב עם חלק הטוב ולשם הייתה נפילתו של אדה"ר כאשר הוא חטא בעץ הדעת טו"ר.

מאידך מדרגת הכוכבים היא מדרגת הביור של אותו עפר המגלה את הבהירות והברירות של התערוכת, בבחינת ה'בר' העליון.

חלומותיו של יוסף - שיבולים הטעונות 'בירור', וכוכבים המאירים אור 'ברור'

מעתה נשוב ונתבונן על פרשיית ירידתו של יוסף למצרים.

שורש ירידתו של יוסף למצרים היה מכוח החלומות וכמו שמפורש בקרא שהאחים שנאו אותו מחמת חלומותיו.

ליוסף היו שתי חלומות, חלום אחד על השיבולים וחלום אחד על הכוכבים, בעומק אלו הם שתי מדרגות ה'בר' שמתגלות הגורמות לירידתו של יוסף למצרים, בר עליון ובר תחתון.

מצד הבר התחתון יוסף חולם על השיבולים הנקראות בר¹⁰, הבר הזה הוא בר של תערוכת

¹⁰ וכמו שמפורש באבן עזרא (בראשית מא לה) שהתבואה נקראת בר כאשר היא מעורבת עם השיבולים. והיינו שיבולים אותיות שביל, וכן הבר הוא מלשון מעבר, כלומר שדרכם עוברת התבואה.

ממצרים היה שתי מדרגות, מדרגה של בר תחתון ומדרגה של בר עליון. כאשר עם ישראל יוצאים ממצרים ראשית יציאתם ממצרים הייתה בט"ו בחודש כחג הפסח, אולם סיום היציאה כפשוטו היה בים סוף כאשר המצרים טבעו, שהלא עד אז עדיין רדפו המצרים את ישראל ולא הייתה זו יציאה גמורה ורק בים סוף התגלה הגאולה השלמה וכמו שהובטח לישראל "כי אשר ראיתם את מצרים היום לא תוסיפו לראותם עוד עד עולם".

בעומק, כשם שהגלות הייתה בשתי מדרגות של בר, כך גם בגאולה התגלו שתי מדרגות של בר. הבר התחתון שהתגלה בגאולה הוא הבר של ט"ו בחודש של זמן האביב הוא זמן גדילת התבואה שהיא הבר התחתון המעורב ואז בני ישראל אוכלים מצות העשויות מהתבואה וזהו תחילת היציאה שעדיין היה גילוי של תערוכת, ועל זה נאמר דייקא 'עשאוה כמצודה שאין בה דגן'.

שלמות יציאת מצרים הייתה כאשר בני ישראל מגיעים לים סוף, שם מתגלה שהם הולכים בתוך הים בחרבה, חרב - בר ח', ואז מתגלה החללות הנעשית מהחרב ושם מתגלה הארת אין סוף בבחינת 'ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל בן בוזי', שזה גילוי האלוקות בתוך החללות שבים.

מדרגה זו המתגלה בים סוף שורש כבר של ויצבור בר כחול אשר על שפת הים שזה בר דתיקון בבחינת בור, חלל, גילוי האור אין סוף בחלל, ולכן דייקא על הים מתגלה הארת אין סוף.

מהשתא נראה להעמיק ביתר שאת להבין את שורש יציאת בני ישראל ממצרים.

דהנה תחילת היציאה הייתה בט"ו בחודש אך

שבעפר מתגלה התערוכת ואילו כחול מתגלה כוח החללות. הן העפר והן החול הם בבחינת 'בר', אלא שהעפר הוא בר מלשון 'תערוכת', ואילו החול הוא מלשון 'חלל', מלשון 'בור', מקום החללות והריקנות.

תפיסת החללות בבחינת 'בור', מתגלה כחול כאשר נכנסים בו המים ועושים בו פקעים פקעים חללים חללים".

כאשר יוסף צובר בר הוא צובר אותו בבור, בתפיסת החללות, והצבירה נעשית במקום הפנוי באדמה וכמו שנתבאר לעיל. אולם יתר על כן, כאשר הצבירה נעשית במדרגת עפר אזי יש כאן תערוכת הצריכה בירור, אולם כאשר הצבירה נעשית במדרגת החול מתגלה חללות וכאשר יש חללות יש מקום נפרד לדבר ולא נעשה תערוכת. ויתר על כן, מכוח החלל שבבור מתגלה מדרגת הצבירה עד אין סוף, כשם שהחלל מגלה את תפיסת האין סוף, כך גם החללות שבבור מגלה שהצבירה נעשית באופן אין סופי עד כי חדל לספור.

זה עומק החילוק בין עפר לחול, מדרגת העפר היא מדרגת הנבראים המעורבת וטעונה בירור, ואילו מדרגת החול מגלה בתוכה את מדרגת הארת האין סוף ברוך הוא הממלא חללו של עולם.

זהו ויצבור יוסף בר כחול אשר על שפת הים, שצבירת הבר הגיעה מתפיסת החללות שבחול ומכוח כך הוא מילא אותו באור אין סוף.

סדר יציאת מצרים - כפי סדר גילוי מדרגות ה'בר'

מעתה נבין את עומק הגילוי ביציאת מצרים.

כשם שבגלות התגלו שתי מדרגות של בר, בר תחתון ובר עליון, כך בעומק גם ביציאה

" זה גם בחינת 'בור וחוליתו', לשון חול ולשון חלל.

ומעתה נבין שגילוי ה'בר' במצה עצמו יש לו שני מדרגות, שכן מצד סוד הפשיטות שבמצה שהיא עשויה רק מקמח ומים שהם חומר פשוט, מתגלית המדרגה התחתונה של ה'בר' שהוא תבואה שהייתה טעונה בירור, וזאת התבואה וה'בר' ששלח יוסף לאביו 'עשר אתונות', ומצד גילוי זה נקרא המועד 'פסח' מלשון 'פה סח' שהוא הדיבור באותיות הרמוזות ב'עשר אתונות'.

אבל מצד גילוי ה'מצוי' אשר במצה מתגלית המדרגה העליונה של 'בר' שהוא אור ברור המושרש באין סוף, והיינו שהמצה עצמה העשויה ממים נרמז בה הארת ה'בר' ללא גבול - 'כחול הים'.

וכל שורש המצה הזו הוא מן ה'בר' שצבר יוסף, והרי זה ברור לכל בר דעת שגילוי הארת המצה הזאת מושרשת היא בעבודת צבירת הבר וגילוי הארתו.

גלות וגאולת מצרים במדרגת 'בר'

מעתה נבין את עומק גלות וגאולת מצרים.

חז"ל (שוחר טוב תהלים קיד) מגדירים את ישראל בגלות מצרים כעובר במעי עמו, וכמו שנאמר בקרא, "או הנסה אלוקים לבוא לקחת לו גוי מקרב גוי" (דברים ד לד). עומק הגלות במצרים הייתה במדרגת עובר שהוא מדרגת 'בר' דקלקול. כאשר יצאו ישראל ממצרים הם יצאו ממדרגת בר דקלקול למדרגת בר דתיקון ואז נאמר עליהם 'בנים אתם לה' אלוקים (דברים יד א). בנים מלשון בר וזה בר דתיקון ואז נאמר להם מצוות קידוש בכורות "קדש לי כל בכור" (שמות יג ב) בבחינת בר - כ שזה בר דקדושה.

הזכות של מדרגת בכור הינה מכוח מדרגת בר דתיקון הנגלית על ידי שהם הלכו אחרי הקב"ה כתינוק הסמוך ובטוח על אמו.

שלמות קומת היציאה בפועל הייתה בקריעת ים סוף ששם נאמר "כי אשר ראיתם את מצרים היום לא תוסיפו לראותם עוד עד עולם" (שמות יד, יג), ונראה כי סדר היציאה של כלל ישראל ממצרים הייתה בסדר מדרגות ה'בר' האמורות, דתחילת היציאה בט"ו בחודש הייתה במדרגת ה'בר' התחתונה של תבואה, והשלמת היציאה בקריעת ים סוף עת אשר נעשו המים "כחרכה בתוך הים" - מלשון 'חרב' הייתה בגילוי מדרגת ה'בר' העליונה בבחינת החלל שבחול הים, אשר מתמלא באור אין סוף ללא מספר.

גילוי אור המצוי מכוח אנוכי יוצא בתוך מצרים בבחינת בר - יציאה לבחויץ

ונבוא נא להתבונן עוד בדין המצה עצמה ונחזה נפלאות, שכן ההבדל בין חמץ למצה על דרך כלל נעוץ בכך שהחמץ תופח ומחמיץ והמצה לא, אך באופן נוסף נראה שישנו הבדל עמוק יותר, והוא שהחמץ על דרך כלל יש בו תערובת אבל המצה אינה אלא קמח ומים בלבד ללא שום תערובת, וכמו שהרחיב המהר"ל על סוד הפשיטות שנמצאת במצה שאין בה כלל תערובת דברים אחרים.

והנה ידוע עד מאוד וכבר הוזכר הדבר רבות בסוגיא של מצה, ד'מצה' נקראת כך מלשון 'מצוי' על שם ה'מצוי' האמיתי, דהיינו ה'יתברך שמו שהוא המצוי האמיתי ואין בלתו, ומכח הגילוי של "אני יוצא בתוך מצרים" (שמות יא, ו) בליל התקדש חג זכינו למצות אכילת מצה, ומי שאוכל מצה באופן של 'לשמה' אמיתי ואכילתו אינה אכילה גסה אלא אכילה לתאבון בבחינת "נפשי אייתיך בלילה" (ישעיהו כו, ט) מתגלה אצלו במצה אור המצוי שכן מצה לשון מצוי, והגילוי הזה הוא גילוי של 'אנוכי יוצא בתוך מצרים', שמכוח מדרגת היוצא שהיא בחינת בר-בחויץ, מתגלה כוח המצוי.

את הכוכבים", והיינו הכוכבים שמגלים את הבר של הבורא כמו שנתבאר לעיל לגבי משל הכוכבים אצל יוסף, ומכוח כך זוכה אברהם לבן.

איתא עוד בחז"ל (זוהר פר' לך לך פו, ב) "אלה תולדות השמים והארץ בהבראם", אל תקרי בהבראם אלא באברהם, באברהם מתקיים עלמא", והיינו ששורש הבר' המתגלה ב'בראשית' מתגלה באברהם ומכוח קיים העולם.

והנה כאשר אברהם מתבשר על לידת בנו הוא מתבשר גם על גאולת מצרים כמו שמפורש בקרא שאברהם שואל את הקדוש ברוך הוא "במה אדע כי אירשנה" (בראשית טו, ח) ואז מבשר לו הקב"ה על ירושת הארץ, ויחד עם זאת הוא מתבשר על גלות מצרים ועל היציאה מהגלות. בעומק, בשורה של היציאה מהגלות היא הבשורה במדרגה בר', 'בחוף', וכמו שמפורש בקרא "ידע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה. וגם את הגוי אשר יעבדו דן אנכי ואחרי כן יצאו ברכוש גדול" (שם, יג-יד).

ביתר חידוד, מנין ארבע מאות שונות הגלות במצרים מתחילה בלידתו של יצחק, ולידתו של יצחק נעשית מכוח ויוצא אותו החוצה - לבר, ואז מתבשר אברהם בכשורת היציאה מצרים שהיא הבר דתיקון.

נתבונן יותר בסוגיא זו של בשורת לידתו של יצחק.

כאשר הקב"ה מבשר לאברהם על לידתו של יצחק לפי פירוש אחד ברש"י שם, אומר הקב"ה לאברהם 'צא מאצטגנינות שלך'. אמנם רש"י מביא פירוש נוסף לפיו 'הוציאו (הקב"ה לאברהם) מחללו שלו עולם'. עומק הדברים על פי מה שנתבאר, אברהם היה במדרגה של חלל ומצד כך אברהם אינו מוליד, ואז

על הליכת בני ישראל במדבר נאמר "לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה" (ירמיהו ב, ב) והיינו כתינוק ההולך אחר אמו ובטוח בה ומכוח כך הם זכו למדרגת 'בנים אתם'. זה עומק דברי המכילתא דרשב"י (פרק יד) "אחרים אומרים כדאי אמנה שהאמינו בי ישראל במצרים אני קורע להם את הים שלא אמרו לו למושה לאין אנו יוצאין למדבר תוהו הזה שאין בו כלום ואין בידינו מחיה לדרך כה אמר ה' זכרתי לך חסד נעורייך אהבת כלולותיך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה" (ירמיהו ב' ב') מה שכר נטלו על כך קדש ישראל לה' ראשית תבואתה".

גילוי מדרגת בר' ב'אברהם אבינו' - ראשית דכלל ישראל

ביתר עומק ראשית שורש גילוי צירוף הבר' נעוץ באברהם אבינו - 'אברהם', 'א-בר'.

הדברים מתבארים מתוך המקראות. אברהם אבינו אומר לקב"ה "הן לי לא נתת זרע והנה בן ביתי יורש אתי. ומיד לאחר מכן נאמר "והנה דבר ה' אליו לאמור לא יירשך זה כי אם בנך אשר יצא ממעיך הוא יירשך" (בראשית טו, ג-ד). כאן נאמר לאברהם אבינו שיורשו יהיה בנו, כלומר בן - בר, מדרגת הבר, ובלישנא דקרא דייקא נאמר בלשון אשר יצא ממעיך, כלומר שיתגלה לבחוף.

בשורש יותר, איתא בחז"ל (עייין רש"י פרשת לך לך טו ה) על הפסוק "ויוצא אתו החוצה", "אמר לו צא מאצטגנינות שלך שראית במזלות שאינך עתיד להעמיד בן, אברם אין לו בן, אבל אברהם יש לו בן". עומק דברי חז"ל, ששורש לידתו של הבר' של אברהם שהוא יצחק, היא מכוח היציאה לבחוף 'צא', ועומק הדברים, שהקב"ה אומר לאברהם שעליו לצאת ממדרגתו ומזלו ולהתעלות למדרגה עליונה יותר, והמדרגה הזאת היא בעומק הבר של הבורא, שהרי הוא נאמר לו שם "וספור

נאמר "הביטו אל צור חצבתם ואל מקבת בור נקרתם" (ישעיהו נא, א) וכדאמרו רבותינו (יעו"ר רד"ק עה"פ) ד'מקבת בור נוקרתם' היא שרה אמנו, כלומר שדימה רחם האשה לבור, ו'מקבת' היינו נקיבת הבור, ומדין 'מקבת בור' שהתחדש בשרה התחדש בה כח ההולדה, והיינו שהתחדש בה מדרגת ה'בר' מצד הבור וחלל ומכוח כך נולד יצחק.

ביתר עומק, שורש צירוף ה'בר' מתגלה בשם אברהם ושרה יחדיו במדרגת 'בר' מלשון פקיד ושולט ובעל שררה (כדברי האבן עזרא שהובאו לעיל). אברהם הוא מלשון 'אב המון גוים', שהוא שולט על הרבה גוים, וכן שרה נקראת כן על שם היותה שרה ושולטת על אומות העולם. וביאור הדבר, אברם ושרי אינם מולידים, רק אברהם ושרה מולידים, וכוח לידתם מגיע דייקא מכוח ה'בר' שמתגלה בשמם שמכוחו מתחדש להם כוח ההולדה.

הן אצל אברהם והן אצל שרה משתנה שמם ומכוח כך הם יולדים, ושינוי השם הזה עניינו גילוי כוח השליטה והשררה שהוא ה'בר' מלשון פקיד ושורר. אצל אברהם זה מגלה את ה'בר' בבחינת 'בן', ואצל שרה זה גלה את ה'בר' בבחינת 'בור', מקומו של הוולד - בית וולד.

נמצאנו למדים כי שורש צירוף ה'בר' אשר הוא הצירוף הראשון בתורה ב'בראשית' כמו שנתבאר בתחילת הדברים, זהו השורש המתגלה באברהם, והיינו שאברהם הוא תפיסת שורש כל הדברים מתחילתם, דהתחלת הבריאה בכללותה מושרשת בצירוף 'בר' ד'בראשית' והתחלת מציאות 'ישראל' בבחינת 'בנים' מושרשת בצירוף ה'בר' ד'אברהם', וכלל מדרגות צירוף ה'בר' ד'בראשית' - מתגלות גם הם בצירוף 'בר' ד'אברהם', וכדאמרן.

מצד כך בעומק, מכוחו של אברהם אבינו מאיר עומק האור של מדרגת 'בר' על כלל

הקב"ה מגיע ומוציאו מתפיסת החלל לתפיסה שהחלל מלא באין סוף ומכוח כך מתגלה בו כוח של הולדה. על זה בעומק חלה ברכתו של ה' כה יהיה זרעך', ללא גבול וללא מספר, כי מכוח החלל מתגלה גבול לאברהם והוא איננו מוליד, אולם מכוח האין סוף הממלא את החלל מתגלה שאין גבול לזרעו, ולכן דייקא כאשר מתגלה בשורת לידתו של יצחק מתגלה גם הברכה שאין גבול לזרעו.

ובדקות יותר, כל לידה שורשה באין סוף, כי מצד ה'בר' שנברא יש לו גבולות והוא לא יכול להוליד ורק מכוח האין סוף אין גבול ושייך הולדה.

אכן גם באברהם אבינו יש להבחין בסדר גילוי ה'בר' - דמתחילה "הציץ עליו בעל הבירה" (בר"ר לך לך לט, א) במדרגה של 'ניצוצות' ועדיין לא היה גילוי האור בשלמות, ואז מדין הנברא עדיין צריך בירור והנהגתו של אברהם אבינו תאמה את מהלך הבירור ועל כן שבר את כל העבודה זרה של אביו תרת, ובזאת פעל לברור ולברר מצידו כ'נברא' את הטוב שברע, אולם לאחר מכן עלה למדרגת "מי העיר ממזרח" (ישעיהו מא, ב) וכמו שדרשו חז"ל (בר"ר בראשית ב, ג) "אל תקרי העיר אלא האיר" דהיינו אור שלם ולא רק ניצוצות, ובמדרגה זו התגלה אצל אברהם ה'בר' דבורא שהוא אור אין סוף - 'ברה כחמה'.

נתבונן עוד בסוגיא זו של לידת יצחק. לא רק כלפי אברהם נאמר שהוא לא יכל להוליד אלא גם על שרה אמרו חז"ל (תנחומא שופטים יא) "שרי אינה מולידה, שרה מולדת", והיינו כפי שהגדירו חז"ל (מדרש אגדה בראשית יח, יד) בהאי לישנא "אין לה ולד - אין לה בית ולד".

מצד שרה אמנו צריך גילוי של 'בית ולד' בכדי שהיא תלד וכאן מתגלה מדרגת 'בר' מצד הבור והחלל שהוא מקום בית הוולד החלול שבתוכו נכנס הוולד. על מדרגה זו בעומק

שאמרו, "אין בר אלא תורה". והיינו שמדרגת התורה הינה במדרגת 'בר' ו'רב', ועל כן כל סדר כל מסירת התורה הוא מרב לתלמיד באופן של "משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע" (אבות א, א).

אכן כל זה בעלמא דידן שהוא במדרגת השניות כשני ותוספת לעולם העליון, אבל לעתיד לבוא נאמר "ולא ילמדו עוד איש את רעהו וגו' כי כולם ידעו אותי למקטנם ועד גודלם" (ירמיה לא, לז), והיינו שלעתיד לבוא אדם מתגלה מהלך בו לא צריכים לרב בכדי לדעת את התורה אלא כל אחד דבק בשורש ומכוח כך הוא יודע את התורה מעין דמעין אברהם אבינו שנעשו כליותיו כשני רבנים שמהם למד תורה (בר"ר ויגש צה, ג), ובלשון אחר אמרו חז"ל (שם) "מעצמו למד תורה", דהיינו מנקודת העצם שלו שמכיר את הבורא למד תורה, ומעין כך לעתיד לבוא יתגלה בכל אחד שילמד את התורה מהשורש.

ביתר עומק, בהאי עלמא גילוי התורה מתחיל באות 'ב' ד'בראשית' שהיא הצירוף הראשון והשורשי לכל התורה, ושם מתגלה הצירוף של 'בר' וכמו שנתבאר לעיל. אכן לעתיד לבוא עיקר גילוי התורה יהיה באות א', ושורש לזה מצאנו במתן תורה שם התחילה התורה באות א - אנוכי ה'.

אז יתגלה שקבלת התורה בעומק היא לא על ידי שליח אלא ישירות מהשורש בבחינת מה שנאמר במתן תורה 'רצוננו לראות את מלכנו'. השתא בעלמא דידן התורה במדרגת אש-דת, דת בגמיטריא רב-בר, אבל לעתיד לבוא יתגלה 'תורה חדשה מאתי תצא', ואז הגילוי יהיה גילוי של תורה ישירות מה'.

מדרגותיו, עד המדרגה העליונה בבחינת "בנים אתם לה' אלוקים" (דברים יד, א), שהוא שורש קומת כנסת ישראל שמצורפים אליו יתברך שמו בבחינת אב ובן. ויתר על כן, בצירוף אברהם גופא טמון שיעור קומה של 'אב ובן' - דאותיות הראשונות של שם 'אברהם' הם 'אב' והשניות הם 'בר', ומדרגה זו של 'אב ובן' מתגלית לתתא ביעקב אבינו כדרשת חז"ל (לקח טוב ויחי מט, כד) "משם רועה אבן ישראל - אב ובן", זהו השורש של מדרגת 'בר'.

מדרגת 'בר' 'רב' - עולם השניות

נעמיק עוד בכלל ההבנה של מדרגת ה'בר', מלשון בן.

הנה מלבד זאת שכלל ישראל נקראו 'בנים' וכדאמרן, תוספת מדרגה ניתנה להם כאשר הם - "בני בכורי ישראל" (שמות ד, כב), ותואר שם 'בכור' מורכב הוא מאותיות 'ב' 'כ' 'ר' - 'בר' 'כ'. וכיאר הדבר, אותיות 'בר' מתגלה בהם מדרגת השתיים מחמת כך שהאות ב' היא השניה באותיות והאות ר' היא שניה בסדרת האותיות של המאות - ק' מאה ר' מאתיים." והיינו שהגדרת 'בר' מתארת את מציאות ה'שני' הנמשך ויוצא מן הראשון, וזה כל בחינת ה'בן' שהוא שני לאביו, ויתר על כן מתגלה הדבר בכך בכור שהוא שני לגמרי לאביו ועל כן במילה בכר יש ג' אותיות שניות, ב' שניות באחדים, כ' שניות בעשרות, ור' שניות במאות.

מצד מהלך זה מתגלה גם מדרגת הרב שנקרא כך על שם היותו רב לתלמיד, והיינו ששם תואר הרב שניתן לו אינו אלא מצד מה שנמשך ויוצא ממנו שהוא התלמיד.

לפי"ז נבין עומק דברי חז"ל (סנהדרין צב, א)

" והן אמת שתיבת 'בר' מורכבת רק מהאות השניה באחדים והאות השניה במאות ולא נכנס לתוכה האות השניה בעשרות שהיא האות 'כ' שהינה שנייה ל', אך אכתי שורש המילה היא מאותיות השניות, ופעמים שמצורפת אליה אות 'כ' כמו ב'בכר' ולהלן יבואר עוד.

את מדרגת 'עץ החיים' שמדרגתו היא "וחי לעולם" (בראשית ג, כב), והיינו שאין בו הִבְרָכָה אלא הוא שייך לנקודת העצם שבדבר, בבחינת "מעצמו למד תורה". כמו שנתבאר, במדרגת 'עץ החיים' אין את כל התהליך של צירוף ה'ב-ר' שהזכרנו השתא, לא מצד החלל הפנוי שהוא 'בור', ולא מצד התערובת שלא שייכת בעץ החיים, וכמו"כ אין במדרגה זו תהליך של בירור שהרע יוצא לחוץ והטוב נותר בפנים, היות וכל זה שייך לעדת הדעת בו מתגלה מהלך שך 'ברכה', 'הברכה', המשכה ממקום למקום.

מצד המדרגה של האור דלעתיד לבוא, הבר נקרא בשם 'בר' מצד נקודת השורש שם מתגלה 'ברה כחמה', בחינת זכות האור אין סוף המאיר.

סדר זריחת ושקיעת החמה - 'ברה כחמה'

במדרגת הבריאה השתא מתגלה חמה שזורחת ושוקעת, השקיעה היא בעומק בתפיסת בור, כמובן ברור הדבר שאין כאן בור כפשוטו והחמה לא שוקעת לבור, אולם עצם תפיסת השקיעה היא בור, כל שקע הוא בור. אולם מצד האור דלעתיד לבוא עתיד להתגלות אור שאינו שוקע וכמדרגתו של אברהם אבינו - "מי האיר ממזרח" אור תמידי שאינו שוקע וזהו אור שלא שייך למדרגת הבור אלא למדרגת ה'ברה', אור שמאיר בעצם.

זריחת החמה כאן בהאי עלמא מתגלה באופן של התנוצצות טיפין טיפין עד שהשמש זורחת. שורש הדברים, מחמת כך שהשמש עתידה לשקוע לכן גם הזריחה שלה לא שלמה. זה נקרא נץ החמה, התנוצצות בעלמא. הסיבה לכך היא מחמת כך שאין שלמות גמורה בבריאה של אור גמורה אלא יש תערובת של 'בר' ומחמת אותה תערובת אין הארה גמורה.

עומק מדרגת התורה שנמצאת השתא בידינו היא במדרגת "איסתכל באורייתא וברא עלמא" (זוהר תרומה קסא, ב, ובעוד מקומות), והאורייתא בה איסתכל זה הבראשית שם מתגלה הצירוף של ה'בר' וזו תורה במדרגת השניות, מדרגה של שניים ומצד כך מתגלה צירופי אותיות של שניים. אבל בשורש הפנימי הצירוף נובע במדרגה היותר גבוהה שהיא עולם האיחוד המורשש באלופו של עולם - מדרגת ה'לפני ולפנים' של הבריאה שם מתגלה אחד גמור.

איתא חז"ל (בר"ר נח לח ד"ה ויהי) על מה שנאמר בקרא "ויהי כל הארץ שפה אחת ודברים אחדים" - שאמרו דברים חדים על (דברים ו, ד) "ה' אלהינו ה' אחד", ועל (יחזקאל לג, כד) "אחד היה אברהם בארץ".

עומק הדברים על פי מה שנתבאר, באברהם אבינו מצד המדרגה העליונה מתגלה אור האיחוד של הבורא והוא כביכול אחד בדומה לאחדות הבורא.

מדרגת 'בר' בתורת הִבְרָכָה

והנה ההשגה שיש בידינו השתא בבריאה הינה במדרגת 'עולם השניות' מצירוף ב' ר', ובפרטות יותר מצירוף 'בכר', ועומק הדברים הוא, שההשגה דהשתא הינה מלשון בְּרַךְ, כלומר 'ברכה' מלשון הִבְרָכָה והמשכה, שכן המדרגה שאנחנו תופסים בבריאה, מצד מדרגת העולם דהשתא, אין בה כדי לתפוס את עצמיות הדבר, אלא רק ברכה והמשכה מהמקור, ולכן ציור כל ההשגה נקריית בשם גשמי ברכה בבחינת שפע הנמשך מלמעלה למטה.

הסיבה לכך בעומק היא מחמת כך שאנחנו נמצאים במדרגת 'עץ הדעת' שכל עניינו הוא הִבְרָכָה מלשון המשכה, וכפי שביאר הנפש החיים (ריש שער ב). ולעומת עץ הדעת יש

עבודת האדם הייתה במחשבה בלבד, וכשם שקדשים מתקדשים במחשבה כך הייתה כל עבודת האדם במחשבה בלבד.

והביאור הוא דבמישור 'המחשבה' יש מקום להו"א של חסרון והעבודה היא לעקור את ההו"א שיש מציאות של חסרון, וזהו הנקרא לענייננו 'ברה כחמה' בשורש העליון, אשר זה האור דלעתיד לבוא.

ובזאת נבין היטב את עומק המעבר ממדרגת האי עלמא למדרגת העולם שלעתיד לבוא, והוא שמצד המדרגה דהאי עלמא יש מציאות של חסרון, אבל כשנעתיק עצמנו מימות העולם הזה אל העולם שעתיד לבוא יתגלה שכל יות העולם הם רק גילוי של הו"א שמא יש חסרון.

כלומר, שכל הו"א היא בגדר שלב מקדים לשלב הבא שהוא המסקנה, ובעומק כל הו"א היא משורש 'בר' מלשון 'עיבור', ו'מעבר' כמו שהוזכר. וידוע מה שאמרו רבותינו שכאשר אדם עולה לבית דין של מעלה המלאכים רואים שהוא עמד בניסיון והצלחה, אך גם יש להם תביעה עליו היאך הייתה לו הו"א לחטוא, והיינו שהניסיון נובע מההו"א לחטוא והעבודה היא להתגבר ולעמוד בניסיון, אך אם אין לו הו"א כלל אזי בערכו אין כאן ניסיון, ובעומק, זה היה שורש כל העבודה של אדם הראשון - לשלול את ההו"א של עצם אפשרות החיסרון ולא של הניסיון בפועל כדהשתא, וזהו בעומק מדרגת ה'בר' דישאל קדושים הם בבחינת 'לי רא' בבחינת המחשבה.

'בראשית' - 'בחכמה'

בירור ה'בר' בתורת מחשבה

ולפי זה נבין מהי מדרגת 'בראשית' - בשביל ישראל שנקראו ראשית, והיינו דאין ראשית

אכן בשורש כמו שמבואר בדברי רבותינו¹, השמש האירה ל"ו שעות ולא שקעה, ואז היה גילוי של אור גמורה בבחינת 'ברה' וזה היה גם הגילוי של לעתיד לבוא, אור במדרגתה 'ברה' ולא במדרגת בר-תערובת.

מדרגת ה'בר' דעלמא דידן לעומת מדרגת ה'בר' דלעתיד לבוא

והנה האידנא במדרגת הבריאה דהשתא הכלל הוא שכל ריבוי ותוספת שיש בבריאה נובע מתוך חסרון והעדר, והוא מה דמפורש בקרא "זכר ונקבה בראם" (בראשית ה, ב), והיינו שכל ריבוי בא על ידי מילוי בתוך נקב, בבחינת "זכר ונקבה בראם" ששם נעשה מציאות של שפע, הוי אומר שכל מציאות בעולם נולדה מתוך חיסרון, ומתוך מילוי החסרון נעשית ההוספה וזה תיקונו.

ועומק הדברים הוא, שכל הוספה בנויה על חסרון המושרש בצירוף 'בר' מלשון 'בור', והיות שההוספה נבנית מתוך החיסרון, אזי בהכרח שהיא בתורת תערובת של טוב ורע, שהיות ויש כאן מציאות של 'בור' מוכרח הדבר שיש כאן תערובת של תבן ובר הטעון בירור. וזה כל מציאות הבריאה, 'בר', בריאה, 'בר' מלשון 'בור', חסרון המתגלה מכוח 'בר' של תערובת.

אבל מצד האור דלעתיד לבוא אשר הוא אור ברור - 'ברה כחמה', וביותר ממדרגת החמה של השתא, אזי מדרגת 'בר' הינה בגדר 'שלילת החסרון', וכמו שמבואר בדרך ה' (ח"א פ"ג) דאילו אדם הראשון לא היה חוטא בעץ הדעת אזי כל עבודתו הייתה לשלול את ההו"א שיש חיסרון, והיינו דהשתא החיסרון הוא בפועל ממש מתולדת החטא, ומשום הכי העבודה היא למלאות את החסרונות, אך קודם החטא

¹ בראשית רבה פ"א אות ג.

² ובלשון רבותינו (ע' דעת זקנים בראשית ו, יט) נקרא הממונה על החיסרון - 'פחתא'.

העולם ברור לחלוטין.

וכלשון הרמח"ל (דרך עץ החיים, ד"ה הנה על) "ואם היתה הידיעה רחבה ועומדת על לב בני האדם לא היו חוטאים לעולם", אלא דחסר להם ה'בריירות', והיינו שלא ינשי דהאי עלמא ישנה ידיעת המוח כל אחד לפי ערכו, אבל ידיעת הלב מבחינת 'בר לבב' אינה עומדת בשלמותה, ומשום הכי יש מציאות של הו"א לחטא.

והוא מה דאמרן דצירוף ה'בר' הוא מאותיות השניות, דדווקא האי עלמא יש בה את בחינת השניות וכדאמרן דיש הו"א ולאחריה יש מסקנה, וגם אם המסקנה הינה בירור הטוב מהרע, אכתי זהו רק במדרגת 'שני' להו"א דישנה תערוכת של טוב ורע, אבל כאשר ה'בר' יחזור לשורשו העליון, והבריירות תתגלה בבחינת 'ברה כחמה', אזי תסתלק ההו"א עצמה ויחזור ה'בר' למדרגת האחדות שאין בה הו"א^כ.

והגדרת הדברים ברורה, כל סוגיית ה'בר' אשר פתחנו בה שתחילת הבריאה נקראת 'בר', היינו מצד העולם שיש בו את כל ההו"א שישנו, אבל בעומק יש רק אפשרות אחת, וזהו "אחד היה אברהם" שמאיר בו יחידו של עולם, דההו"א לילך לצד אחד ולא לצד אחר היא עצמה מהות החיסרון, אבל מצד האור הברור אין שום אפשרות לצדד בשום צד, הוי אומר שאין כאן מציאות של חיסרון כלל.

אלא 'חכמה' כמבואר בתרגום ירושלמי "בראשית - בחכמתא", כלומר, דעיקר העבודה של ישראל הייתה ב'חכמה' ובמחשבה וכנדרש מאדם הראשון קודם החטא, וכל מה שלמדנו עד השתא בענין צירוף ה'בר' מעיקרו לא היה אלא בתור הו"א במדרגת המחשבה, ורק מכח חטא אדם הראשון נעשה החיסרון כמציאות, ונמצאת העבודה המוטלת עלינו עבודה בפועל^{כא}.

והביאור הוא, שבמדרגת המחשבה החיסרון הוא עצם ההו"א לחטוא, והמסקנה אומרת שלא ייתכן שיש חיסרון והיא גופא ממלאת את החיסרון אשר התהווה הו"א לחטוא, והיינו דהמסקנה היא גופא נקודת המילוי, ואז הגילוי הוא שאין אפשרות כלל למציאות של חיסרון.

ועבודה זו היא נובעת משורש 'בר' בבחינת 'ברה כחמה', אשר זהו שורש הצירוף שלעתיד לבוא - "כולם ידעו אותי למקטנם ועד גדולם", לא באופן של 'בר' ו'רב' כפי שנתבאר, אלא באופן שאין אפשרות כלל למציאות של חיסרון.

והנה בערכין דידן דאנו עומדים בעולם אשר יש בו חיסרון לפיכך אנו קוראים להשגת ה'בר' דלעתיד לבוא - 'מילוי החיסרון', אך לאמיתו של דבר הגדרה זו אינה מדויקת היות שכל הגדרת המילוי דלעתיד לבוא אינה אלא ביחס אל החיסרון של עלמא דידן, אבל מצד המסקנה שמאיר האור הברור ד'ברה כחמה' אין אפילו הו"א שתהיה מציאות שיש בה נקודה של חיסרון, באשר לעתיד לבוא יהיה

^{כא} ומצד העבודה בפועל אמרו חז"ל "כל הגדול מחברו יצרו גדול הימנו" (סוכה נב, א) והיינו שכמידת גדלותו כך מידת ההו"א לחטוא גדלה, והכל בדקות היותר עליונה, וזהו כוחו של היצה"ר להיות 'מדמה' ומגלה הו"א כדבר קיים, והעבודה היא להכיר בהא גופא שאין כאן אלא 'מדמה'.

ועל כן זו כל צורת לימוד הש"ס שמבוססת על לימוד הו"א על גבי הו"א ולאחריהם המסקנות שהיא עבודת הבריר המוטלת עלינו בהאי עלמא דידן, וכל סדר חייו של אדם מורכבים מהו"א ומסקנות באשר זוהי דרך הבריר הנצרך לו. וכפי מדרגת האדם כך יהיו בירוריו - זה בברכה שמברך על הפרי וזה במחשבה של תורה.

^{כב} אמנם לפי האמת כהגדרה כללית כל זה הוא עד סוף האלף העשירי, שאז גמרנו להשלים את כל ההו"א שיכולות להיות, ואז יתברר שמעיקרא הכל היה רק אפשרות אחת היונקת מיחידו של עולם.

סוגיות במחשבה

בר

שממנה יצברו צבורים צבורים, שזה ההבדל בין צבר ובין קבץ, שצבר מורה שצובר הרבה בפעם אחד, ובקובץ מקבץ על יד, עכ"ל.

וכל אלו שורשן בר- לשון ריקון (אות לפני ר, ק, בר- בק, והבן). הוא מצבור שצבורים בו צבורים צבורים, ודו"ק.

ו**כתב המלבי"ם** (תהלים ב יב) וז"ל: "בר הוא המבורר והנבחר, וכו' והמפרש שפירש בר מענין בן, לא מצאו ריע בלשון הקדש רק מה ברי ומה בר בטני (משלי לא) ולדעתי גם שם פירוש בחיר הבטן, כמו ברה היא לילודתה", עכ"ל, והבן שיוסף היה "בר"- בן, מובחר בחיר ליעקב. ויעקב עצמו נקרא בחיר שבאבות.

ושורש זה נגלה בחלומו של יוסף, שהם מאלמים אלומים, שהוא התבן הנברר מהבר, והיינו שאצל יוסף אפילו התבן הנברר מן הבר, היה מעולה ומשובח ביותר, והוא קרוב למדרגת הבר עצמו, ודו"ק.

מצות ה' ברה מאירת עינים (תהלים יט ט)

ו**כתב רש"י** על אתר וז"ל, ברה- מצהרת, עכ"ל. וכתב באבן עזרא שם וז"ל: "וכנגד השמש אמר ברה, כי אין בה כדמות שחרות בתוכה כמו ללבנה וכו', ואמר עליהם ברה, כי כן הם ל"ברי" לבב, על כן מאירת עינים", עכ"ל.

ומהו מצות ה' ברה, כתב בתפארת יהונתן (דברים י"א ג) וז"ל: "אם עושה מצות ה' ברה, היינו כראוי, ע"י כך מאירת עינים", עכ"ל. והיינו שעושה מצוה כראוי, מבוררת מדויקת כדון, וכמ"ש הרד"ק (תהלים על אתר) וז"ל: "כל מצוה ומצוה במקום שהיא ברה וזכה מאין כל

יצברו בר תחת יד פרעה וגו'

(בראשית מא לה)

ולהלן ויצבר בר כחול הים הרבה

מאד (פסוק מט)

ו**כתיב** (יואל ב כד) ומלאו הגרנות בר.

ו**כתב באבן עזרא** על אתר וז"ל: "וי"א כי טעם בר להיותו עם שבליו והנכון בעיני שנקרא בר אחר מלאכת לזרות או להבר", עכ"ל.

ולדבריו היינו לנקות התבואה, עיין רש"י (ירמיה ד, י"א) והינו להוציא הפסולת מהם והבן. וכתב במצודות ציון (ירמיה שם) וז"ל: "להבר, מלשון ברור ונקי", עכ"ל. והבן שיש פעולה להוציא הפסולת לחוץ, לבר, והנשאר בתוך נעשה ברור ונקי.

ו**כתב במלבי"ם** שם וז"ל: "לטהר השחקים, ולהוציא אור בהיר", עכ"ל והינו בנחת, ברה כחמה.

ופעולה זו נקראת ברר, עין רד"ק ספר השורשים, ערך ברר. וכתב בחשק שלמה (שורש בר) וז"ל: "ובלשון חז"ל שמשו במלת "בר" ללשון חוץ, כמו לבר מן דין, דהינו מבורר בפני עצמו. וכן ללשון ריקות, והוי שם בור, אין בור ועם הארץ ירא חטא, והינו ריק מכל ידיעה וחכמה, כאילו נברא ממנו ונשאר ריק מהם", עכ"ל עי"ש. ולפ"ז דייקא צבירת בר נעשה ע"י שעלה מכח? לגדולה, עלה מן הבור, והיינו שעלה מבור ריקן לבור מלא בר, והבן.

וכמ"ש רבינו בחיי על אתר וז"ל: "ויצברו בר- לשון צבירה הוא תחת הקרקע" וכו', עי"ש. והיינו צבירה בבור, צבר, צ- בר. וכתב במלבי"ם על אתר וז"ל: "הבר, שהוא התבואה

ברה היא לילדתה (שה"ש ו, ט)

כתב ברבינו בחיי (שמות יב ב) וז"ל: "בחמה הזכיר ברה, כי האור שלה ברור וממה שהזכיר בחמה ברה, אתה יכול להבין שאין הלבנה ברה, ולא תתמה בזה, שגם השכינה שהיא כח הלבנה היא שורה עמהם בגלות ומצטערת בצרתם, שנאמר (ישעיה סג ט) בכל צרתם לו צר", עכ"ל. וכפשוטו, כי בערך לחמה, הלבנה אינה ברה, וכן מראה מוסתר ע"י עננים וכן חלק מן החדש איננה נראה בשלמותה.

עוד דרשו חז"ל (ב"ר זא ע"ש): "אחת זה אברהם, שנאמר (יחזקאל לג) אחד היה אברהם, אחת היא לאמה, זה יצחק שהיה יחיד לאמו, ברה היא לילדתה, זה יעקב, שהיה ברור לילדתה שהוא צדיק". - לעומתו יצחק יצא ממנו פסולת עשו, ואברהם יצא ממנו פסולת ישמעאל, ולכן הם אינם ברה, לשון בור, נקי וזך מן הפסולת.

ולכן יעקב שכולו ברה, כתב עליו רש"י על אתר וז"ל: "יעקב ראה אותה מטה שלימה בלא פסול והודה וקילס וכו'", עכ"ל, ובעומק לכך שלח יוסף לאביו בר ממצרים, והבן.

אולם נקרא יעקב 'הקטן' (בראשית כז טו), ונמשל ללבנה. ובעומק, הלבנה בשורשה שווה לחמה, ומצד זה היא ברה. עין גר"א, תיקונים, תיקון יא, מתיקונים אחרונים, ד"ה הב"ה. ואצל יעקב אף שנקרא קטן, מלשון הלבנה אחר מיעוטה שנתקטנה, מ"מ אצלו היא עדין ברה כחמה, והוא במדרגת מצות ה' ברה, עין זוהר חדש מה ע"א.

ו**כתב הרמח"ל** (תיקונים חדשים, הקדמה) וז"ל: "ברה, מסטרא דאור ולא מסטרא דחשך, ואתמר בה מי זאת עולה, ואימא וברתא בשקולא חדא, אבל מסטרא דלא, ברה היא לילדתה וכו', והבן שחיצוניות הלבנה אינה ברה כחמה,

סייג", עכ"ל. אולם במלבי"ם על אתר כתב וז"ל: "מצות ה' ברה - שכולם יש להם טעמים נכונים להישיר הדעות ולאפשר הנפשות", עכ"ל והיינו שהמצוה עצמה מהותה ברה.

ובעומק, שורש הברה הנגלה במצות, כי שורשה בתורה ונראה מדברי חז"ל שפרשו מצות ה' ברה על התורה עצמה. עין ויק"ר יד ג. וב"ר ח ד. ובפרטות אמרו (מדרש תהלים ט): "מצות ה' ברה, זה סדר קדשים, שמאיר את העינים לקודשים". ועין עוד לקח טוב, שה"ש, ה', יב. וכתב ר' יוסף אבן שושן (אבות, פרק ה משנה טז) וז"ל: "עדות ה' נאנה - על ספר בראשית שבו העדיות וכו' פקודי ה' ספר ואלה שמות שכל פקודיו ישרים, עשרת הדברות, מצות ה' ברה ספר ויקרא שבו מצות הרבה", וכו', עי"ש. והיינו ספר ויקרא שבו נכתבו רוב דיני קודשים.

ובעומק, אור התורה השורה על המצוה אזי נעשית המצוה ברה, כמ"ש (זוה"ק זהר חדש מה ע"א) בקדמיתא אקרי מצוה, השתא דשריא עלה תורה שבכתב אקרי מצוה ברה, כד"א ברה כחמה, ועין ר' יוסף אבן שושן הנ"ל. ונגלה בתחלה במנורה כמ"ש בזוה"ק (ח"ב קנח ע"א): "מנרתא וכו', ואיהי זה, לאנהרא ביה נר מצוה, דאיתמר בה, מצות ה' ברה", ואמרו (ב"ב כה ע"ב) "הרוצה להחכים ידרים, שמנורה בדרום". והיינו ששורש הארה, מכח התורה - חכמה, ומכח מצות הדלקת המנורה מתפשט הארת התורה - חכמה, לכל מצוה ומצוה.

ובברית כהונת עולם (מאמר תרי"ג פ"א) כתב וז"ל: "מצות ה' ברה וגו', נכללו בה כל המצות כולם בשורש אחד דהיה בשחקים (איוב לו כא) והוא המצוה הכללית בציווי אנכי הוי"ה אלקיך, אשר כל המצות לבושים וכלים אל המצוה השרשית, אשר הוא באמנה תוך כל המצות ומקור אליהם", עכ"ל. והיא ראשית מתן תורה, והבן.

חיכוך היינו סתירה, שדברים סותרים זה לזה מתחככים זה בזה, וכן מלשון הסתרה, אולם אש שירודת מן השמים ע"ג המזבח, שורשה אינו באש זו שלתתא, וכן אין שורשה באור של גיהנם שנברא ביום שני למעשה בראשית, כמ"ש. אלא שורשה באור שברא הקב"ה ביום ראשון.

והבן שהקורבנות שעולות ע"ג המזבח ונאכלים ע"י אש זו, נכללים באש זו וזהו עומק כפרת הקורבנות. כי כל חטא מהותו הסתרה, ושורשו תערובת, תערובת עץ הדעת טוב ורע מעורבים. וכשעולה ע"ג המזבח ונאכל באש זו כל הסתרה מוסרת, וכל תערובת ששורשה חיכוך כנ"ל, הופכת לפשוט, כאור זה שפשוט ואין בו שום תערובת, ולכן הוא ברור. וזהו השורש שהחמה מרפא בכנפיה, הינו מחטאת ומנקה.

ושורש כח זה נגלה ביצחק שעלה ע"ג המזבח ודבק באש זו. ברה גימט' יצחק. ותפלתו תפלת מנחה, שזמנה בזמן שחמה בטהרתה שזהו הזמן שהיא ברה כחמה. והפך מאור אברהם-יסוד המים, יצחק יסוד האש-יעקב - יסוד הרוח. אולם בעומק יצחק אינו יסוד האש, הינו מארמ"ע, אלא יסוד האש השורשי, והבן.

ו**כתב ר' צדק** (צדקת הצדיק אות יד) וז"ל: "וגם ביום יש פעמים עננים המונעים האור, אבל לא מחשיכים, והם לטובה, כי המסתכל בשמש עיניו כהות, וגם למנוע תוקף החמה המזיק", עכ"ל. והינו שאינו הסתרה כפשוטו, אלא ברה כחמה, לשון ברה-ברא-בריא. והבן.

נשקו בר פן יאנף ותאבדו דרך וגו' (תהלים ב יב)

ו**כתב במצודות ציון** שם, וז"ל: "נשקו- מלשון תשוקה וחמדה. בר- מלשון ברור ונקי. יאנף-

אולם בפנימיותה היא ברה, מסטרא דאור, וזוהי מדרגת יעקב, שדבק בפנימיות- כמו קודם קלקול, והבן מאוד. וכמ"ש בלשם (ספר הדע"ה, ח"ב, דרוש ד', ענף יב, סימן ד') וז"ל, "ברה היא ליולדתה, כי עצמותה היא לעולם כמו בעת יציאתה מהאימא, שאין פגם מגיע, וכו' עי"ש.

ו**כתב הרדב"ז** על אתר וז"ל: "ברה היא ליולדתה - שמקבלת ממנה הבהירות והזוהר מהעולם העליון" (מאימא), עכ"ל. והבן. וזו ברירות שמקבלת לא מן החמה אלא מאימא. ויש הבחנה שאחר הקלקול חוזרת ומאירה כחמה, כמ"ש הרדב"ז (פסוק י') אחר שנשלמה מאירה כחמה, ויותר אינה נפגמת ולא חסרה, עכ"ל.

יפה כלבנה ברה כחמה (שה"ש ו, י)

והחמה מאירה ביום ולכן היום נקרא לשון ברירות, וכמ"ש רש"י (ב"ב טז עב) וז"ל: "שדומה ליום- ברה כחמה", עכ"ל. וכתב בכלי יקר (דברים ד ב) וז"ל: "מכרה כיום (בראשית כב לא) תרגומו כיום ולהלן שהוא ברור בלא סיג ופסולת, כך מכור לי מכירה ברורה כחמה", עכ"ל והבן מאוד שכל ברירות שורשה בחמה.

ו**אמרו** (יומא כא ע"ב): "ה' דברים נאמרו באש של מערכה, רבוצה כארי, וברה כחמה" וכו'. וכתב במאירי שם "לרוב בהירותה". וכתב במהרש"א שם "הוא האש היסודי", עי"ש. והינו שבשורש הכל ברור, ושורש שורשו, באור שברא הקב"ה ביום ראשון אדם צופה בו מסוף העולם ועד סופו, והיינו שהוא אור ברור לגמרי, והבן. ואור זה מאיר מקצת בחמה, ולכן היא ברה, והבן.

אולם אש דידן, ששורשו באדה"ר, שהכין שני אבנים ומשם יצא אור לעולם כמ"ש (פסחים נד ע"א) כל שבא מחיכוך, אינו ברור דיו, כי

ב"ה) "וכו' עכ"ל עי"ש. ולכן דייקא פן יתאחז בו החיצונים, נקראים חיצונים מלשון חוץ- בר, והבן.

וכתב היערות דבש (ח"ב דרוש ה') וז"ל: "מה יועיל אבר הפנימי אבר הלב אף שהוא אבר הנכבד, אם כל אברים החיצונים (בר) כולם הם פגומים, ועליהם רוח מסאבא ח"ו, ולכן צועק נשקו בר, שהם איברים חיצונים יהיו ג"כ מנושקים ומזוינים במצות, כי אין די שהלב טהור, כי פן יאנף וכו', מ"ש במדרש (שוח"ט ב) נשקו בר, במעשים טובים, מצות ציצית", וכו', עכ"ל. אולם בשרש הוא תיקון הלב, שיהא בר לבב, וכלשון האבן עזרא (תהלים כד ד): "בר לבב, שהוא העיקר", עכ"ל עי"ש.

נקי כפים ובר לבב (תהלים כד ד)

ובפשטות כפל בלשון שונה, נקי- בר. כמ"ש רש"י (ירמיה ב, כב) וז"ל, בורית- כמו ובר לבב, עכ"ל. וכן כתב ישעיה א כה, ותהלים יח כא.

ורבינו יונה (משלי טו כו) כתב וז"ל: "ולטהורים, והם טהורי הלב, כענין ובר לבב", עכ"ל. ובדקות, מדת טהרה אינו מדת הנקיות, כמ"ש בברייתא דר' פנחס בן יאיר (ע"ז כ ב), תורה מביאה לידי זהירות וכו', שמנה טהרה ונקיות כל אחת מדה לעצמה.

אולם בפנים יפות (שמות לג כ) כתב וז"ל: "יש לפרש כפשוטה, שנקי כפים הוא טהרת הגוף, ובר לבב הוא טהרת הנשמה", עכ"ל. וכן כתב החיד"א (יוסף תהלות, תהלים כד ד) וז"ל: "נקי כפים על הגוף, ובר לבב- ידיעה ושכלות הלב, דהוא מהנשמה", עכ"ל. והנשמה כולה טהורה, בבחינת נשמה שנתת בי טהורה היא, והיא ברה כחמה.

ומהות טהרת הלב, כתב הגר"א (משלי כ ט) וז"ל: "ובר לבב, הוא טהרת הלב מהרהורים",

מלשון אף", עכ"ל. והנה במצודת דוד שם וז"ל: "נשקו בר- חמדו בר לבב לקבל מלכותו בתם לבב לא ברמיה, פן יאנף- כי פן יחרה אף ה' בכם", עכ"ל.

ואמרו (סנהדרין צב ע"א): "ואין בר אלא תורה, שנאמר נשקו בר פן יאנף". והינו כי התורה צריך ללומדה בבהירות, כמ"ש אמור לחכמה אחותי את, אם ברור לך הדבר כאחותך שהיא אסורה לך, אמור, ואם לא אל תאמר (שבת קמה ב). והבן שהתורה במהותה ברורה, שתחלה היתה כתובה אש שחורה ע"ג אש לבנה, אש היסודית, שהיא אש בהירה וברורה וכמ"ש (במד"ר יד): "מה ברי וגו', אין אומר מה בני, אלא מה ברי, אלו צוואות ואזהרות של תורה שהיא נקראת בר, כמה דתימא, נשקו בר פן יאנף וגו', שכל דבריה ברים", עי"ש.

ושורש הדבר שהתורה נקראת בר, כמ"ש חז"ל, אסתכל באוריתא ו"ברא" עלמא (בר א א, זוהר תרומה קסא ב), והיינו שמכח התורה ברא עלמא, יצא לחוץ, בר, וברא עולמו שקודם שנברא העולם היה הוא ושמו לבדו, ובבריאת העולם כביכול יצא מעצמו, לבר, וברא את העולם.

ואמרו (תיקונים מה ע"ב): "וצדיק כד איהו לבר מאתריה, אתמר ביה נשקו בר פן יאנף, ושכינתא כד איהי לבר מאתרהא אתקריאת ברייתא, איהו בר ואהי ברייתא". דכאשר הוא במדרגת תורה נקראת ברייתא, משנה חיצונית.

אולם כאשר זה נשתלשל לתתא זהו בר- חוץ כפשוטו.

וכתב בשער הפסוקים (תולדות) וז"ל: "נשקו בר פן יאנף, ר"ל כי כיון שבחינת בר הוא דין גמור, ויש פחד פן יתאחזו החיצונים בו... ולכן כולו אחורים לבדם (שהוא בחינת ע"ב ק"ל, בגימט'

מה ברי ומה בר בטני ומה בר נדרי (משלי לא ב)

וכתב הרד"ק (תהלים ב יב) וז"ל: "ובר כמו בן", עכ"ל. וכן מלשון בר-בן-ברי, ובמלבי"ם על אתר כתב וז"ל: "מה ברי- אתה המבורר מכל בני מצד ג' ענינים, א' שאתה ברי- ר"ל הנברר אצלי מכל בני ע"י הלימוד והחינוך ששקדתי עליך יותר מעל כל בני, ב'. אתה בר בטני- המבורר מצד בטני, שיצאת מבורר מטבעך מלידה ומבטן ומהריון מיוחד בטבעך להיות סגולה מכל בני, ג'. אתה בר נדרי שנדרתי בעבורך נדרים גדולים לאלקים, בענין שאתה הנברר קודם ההריון ע"י נדרים גדולים ותפלה לאלקים, ובעת ההריון מרחם משחר, ואחרי הלידה על ידי חינוך ולימוד", עכ"ל.

ונראה ששם בן- בר, כי הבר נולד מטיפת זרע של האב, וטיפת הזרע נבררת מכל הגוף, כנודע.

ועוד, נודע ששורש הטיפה במת, ותחילה היא אור, ואח"כ נעשה מים ואחר נעשה רקיע, כנודע, בסוד אמ"ר. (עין עץ חיים, שער י"א, פ"ו מ"ת). וכתב הרד"ק (ספר השרשים, ערך בר) וז"ל: "שרש מה ברי, ברה", עכ"ל. והיינו כי ברי - בר שורשו, באור, שהאור בחינת ברה, ברה כחמה, ואמרו (סנהדרין ע ע"ב): "מה ברי וגו"- הכל יודעים שאביך ירא שמים וכו', ומה בר בטני, כל הנשים של בית אביך שמתעברות שוב אינן רואות פני המלך, ואני דחקתי ונכנסתי כדי שיהא לי בן מזורז ומלובן, וכו'. והינו בר לשון מבורר, בן מזורז ומלובן.

והיפוכו לשון בר- חוץ, ריקן, בר- בור, ע"ב- ק"ל, גימט' בר, עין שער הפסוקים, תולדות, וספר הליקוטם תהלים ב.

וכתב בהעמק שאלה (על שאלות דרב אחאי גאון,

עכ"ל. אולם בחת"ס (בראשית לד כה) כתב וז"ל: "ובר לבב, הוא שמירת הלשון, קולמוס הלב", עכ"ל. וכתב בתורת המנחה (לר"י סקילי דרשה ל) וז"ל: "ובר לבב- שלא ידבר אחת כפה ואחת בלב" וכו', עכ"ל, ובמלבי"ם על אתר כתב וז"ל: "ובר לבב- במחשבותיו ודעותיו", עכ"ל ולפ"ז אינו על הרהורי הלב אלא על מחשבות ודעות, שאין במחשבותיו ודעותיו דעות פסולות, עין בהגר"א איוב י"א, ד. וכן נראה מדברי חז"ל (ב"ר נט ה) מי יעלה בהר ה', זה אברהם וכו', ובר לבב [משום שאמר:] חלילה לך מעשות כדבר הזה, והיינו לעשות דבר שאינו הדרך הראוי. וזו מחשבת בר הלבב, עי"ש עוד, שדרשו כן על משה. ועוד אמרו (תנא דבי אליהו פרק יז): "ובר לבב זה משה, שהיה לבו של משה ברור ביראת אלקים", ועין עוד ילק"ש על אתר. וכן דרשוהו על יעקב, ובמהר"ל (נצח ישראל פרק כט) כתב: "וז"ל, ובר לבב- כלומר אדם שהוא בר לבב, והוא שכלי", עכ"ל. ובזוה"ק (ח"ב קכ ע"ב) אמרו: "ובר לבב, כגוונא דלא אמשיך רעותיה ולביה לסטרא אחרא אלא לאתמשכא בתר פולחנא דקב"ה", וזהו מכח הארת הנשמה וטהרתה כנ"ל, עי"ש.

ואמרו (ילק"ש תהלים עג, רמז תת"ז): "מזמור לאסף אך טוב לישראל אלקים לברי לבב, וכו', אך טוב לאלקים אינו אמר כאן אלא אך טוב לישראל אלקים, יסורין שמביא עליהם טובים, ולמה, לברי לבב, להבריא את לבם, לאותן דכתיב עליהם מי יעלה בהר ה' וגו', נקי כפים ובר לבב", והינו שבר לבב, לבו בריא, והיסורים הבאים עליו הם יסורי הצדיקים, יסורים לזכך לבבו שיהא יותר ויותר זך ויהא בריא לעולם.

וכתב בפע"ח (שער קריאת ס"ת פ"ה) וז"ל: "ובר- בגימט' יצחק, להמתיקו בשם בוכ"ו, שהוא גימט' לבב", עכ"ל.

ערבוביא", וכתב רש"י (יבמות מב, ע"א ד"ה ולזרעך) וז"ל: "שאינן השכינה שורה אלא על הוודאים, שזרעו מיוחס אחריו, והכי נמי קיימא לן בנדרים וברותי מכם המורדים והפושעים בי, אלו בני ערבוביא", עכ"ל. וכך שבר-בן, ונקרא כן מלשון ברי, וודאים, והבן. וכמ"ש בשמ"ק (נדרים שם) וז"ל: "וברותי- לשון ברור עלי הדבר לברור, שאין יודע אלא אני", עכ"ל. וזהו שנאמן אדם לומר בני זה בכור.

ובכללות, בני תשעה מדות שאמרו שם, ר"ת אסנ"ת משגע"ח הם אינם הגונים, ולכך אינם בריאים וטובים, והבן. והבן, שאשת יוסף אסנ"ת, ר"ת של ה' מינים הללו, ולכן אמר על בניה, מנשה ואפרים שאינם ראויים לברכה, ודו"ק. וכתב הרא"ש (נדרים שם): "וברותי- לשון ברירה או לשון וברא אתהם בחרבותם" (יחזקאל כג ז), עכ"ל. ושם ברא, לשון קציצה וכריתה.

ו**כתב הרמב"ם** (איסורי ביאה פרק כא) דהעושה כן הבנים אינן הגונים אלא מהן עזי פנים, ומהן מורדין ופושעין, ויסורי הגלות בוררין אותן, עכ"ל. והיינו שהם עצמן אינם מבוררין כנ"ל, ונצרך להם ברור, ויסורי הגלות בוררין אותן.

אולם רד"ק (יחזקאל כ לח) כתב וז"ל: "וברותי- שרשם ברר, ר"ל אברור מכם המורדים והפושעים לכלותם במדבר", עכ"ל, והבן שחלק אברור לתקנם, וחלק לכלותם, ובחלק שנתן, הוא ע"י יסורים. והקב"ה יבחר, כנ"ל, בר-ח, מי אלו שיתכלו, ומי הם אלו שיתבררו ויזדככו ע"י יסורים.

והנה, ראובן אותיות בר-בור-ברא-ן. והקשה הראב"ד (בעלי הנפש, שער הקדושה, ד"ה כן שמעתי) דראובן נולד מלאה במחשבה לרחל, והוה בני תמורה, חד מתשע מדות שעליהם נאמר וברותי, (ועי' ספר אפריון בראשית מט ג), וכתב המג"א (סימן רמ סק"ט) בשם הספר י"מ, שמשום

קדמת העמק סימן ג) וז"ל: "מה ברי- אינו לשון תרגום, אלא כנוי, מלשון ברור, שהוא מברר דבריה. ומה בר בטני- הוא שם התואר, כשם שהולד נגמר צורתו ובנינו לאט לאט, בחושך בבטן האם, כן בנין החכמה וברורה נגמר תחלה ונוצר לאט לאט בבטן המתבונן בחושך ואופל המחשבה ורוח מבינתו, ומה בר נדרי- הוא ג"כ שם התואר, דהתורה נעשית לעמוד על הברור ע"פ הבטחתה, אני אוהבי אהב ומשחרי ימצאונני, נמצא דהבירור נגמר בנדר התורה", עכ"ל.

ואמרו (ילק"ש משלי לא, המשך רמז תתקס"ו): "מה ברי- אינו אמר מה בני, אלא מה ברי, אלו צוואות ואזהרות של תורה שהיא נקראת בר, כמה דתימיה נשקו בר פן יאנף וגו', שכל דבריה בריים".

ו**כתב רמ"מ** משקלוב (באור משנת חסידים, קע) וז"ל: "ואע"פ שכבר נתעבר, אע"פ הזיווג טוב למורין, והיינו כמ"ש שמתוך זה יצא מלובן ומזורז, (נדה לא ע"א), והיינו בתורה, כמ"ש מה ברי ומה בר בטני, שכל הנשים מי שנתעברה וכו', ואני דחקתי שיהיה לי בן מלובן ומזורז בתורה", עכ"ל.

וברותי מכם המורדים והפושעים בי וגו' (יחזקאל כ, לח)

פרש"י על אתר וז"ל, וברותי- ללשון ברירה, עכ"ל.

וברד"ק (ספר השורשים, ערך ברר) כתב וז"ל: "וברותי מכם- כמו ובחרתי", והפך, בחר, בר-ת, והבחירה לברור את הבר, להוציאו לחוץ, להוציא התבן מהתבואה, וכן לבחור הטוב, בתבואה, הבר, הברור, הנקי ומבורר.

ואמרו (נדרים כ ע"ב): "וברותי מכם המורדים וגו', א"ר לוי, אלו בני תשע מדות וכו', בני

לכבי", עכ"ל. וברד"ק שם כתב וז"ל: "ענין נקי כפים", עכ"ל.

ונראה שזהו מהות נהר כבר, נהר זך ונקי, ודייקא מקום זה ראוי לראות מראות אלקים דייקא. ונקרא נהר "כבר", ולא נהר "בר" כי אינו בר לגמרי.

וכתב רש"י על אתר וז"ל: "מראות אלקים-ע"ש שלא היה רואה באספקלריא מאירה קורא אותה מראות אלקים, כמין חלום ולא ממש, וכל הנביאים אף הם מתוך אספקלריא שאינה מאירה ראו, חוץ ממש רבינו, שנאמר (הושע יב) וביד הנביאים אדמה", עכ"ל. והינו שמשה היה במדרגת "בר" כמ"ש חז"ל, אולם שאר הנביאים היו במדרגת "כבר", כמו בר.

ואמרו חז"ל (בר טז א): "הוא פרת והוא נהר כבר, וכו', כבר שמימיו כלין, כבר שפרותיו גסין ואינן יורדים בכברה", ועוד נראה שנקרא כבר מלשון כברה כנזכר בדברי המדרש, אולם

בביאור נוסף שהוא ככברה שנמצא בתוכה מה שהוא בר, נקי. ועין תנחומא (בא ה) שס"ל שכבר הוא חדקל.

ובזוה"ק (ח"א פה ע"א) אמרו: "על נהר כבר-נהר דכבר הוה מיומא דאתברי עלמא, ושכינתא אתגלייא תדיר עליה, ותמן אתגלייא שכינתא לפום שעתא דאצטריכו לה ישראל לפום צערייהו, אבל בזמנא אחרא לא אתגלייא", עי"ש בארוכה. וזהו עומק מ"ש כנ"ל שמימיו כלין, והיינו בזמן ששכינתא לא אתגליא עליה וכן אמרו (זהר חדש לז ע"ב) על נהר כבר-נהורא דכבר הוה וכו', ההוא נהורא אור קדמאה, עי"ש ודו"ק. ועוד אמרו (תיקונים ד ע"א) על נהר כבר: "מאי כבר, דא מטטרון, רכב (כבר-רכב) לעמודא דאמצעיתא, "זירכב" על "כרוב" ויעף, ואיהי "רכב" אש, וסוסי אש, כליל שתין רבוא מרכבות, ומסטרא דצדיק חי עולמין הוא כליל י"ח רבוא מרכבות", והינו "רכב" אלקים רבותים אלפי שנאן.

מדור
רל"א
שערים

צירוף
ב - ר

ב-ר

נפרדו חלקיו. תערובת, ערב, רב-ע. וזהו בהרת דקלקול, בר - הת, מראה חמה עמוקה מן הצל, תערובת של אור וחשך, אור וצל דקלקול. וזהו בער, אש בוערת, מחד יש בה אור, אולם מאידך נעשה אפר, פרוד.

והבן שבחינת פירוד גמור, הוא בחינת גלות לד' כנפות הארץ כנ"ל, וזה בחינת נבוכדראצר, נבוזראדן והדומים להם שיש בהם אותיות בר, שורש לגלות. משא"כ בחינת תערובת הוא בחינת סנחריב שבלל את האומות יחדיו וערבם. ונקרא כן כמ"ש חז"ל שסיחתו ריב. כי יש כח דיבור באדם, דבר, ד-בר. וכאשר זהו דיבור עליון הוא בבחינת "פתח פיך ויאירו דבריך", בחינת ברירות, וזהו הדיבור שמוציא פרי המחשבה והרצון לבר, לחוץ, וע"ד כלל לזולתו. אולם בדיבור יש תערובת של כ"ב אותיות. וכאשר נופל לקלקול נעשה עירוב דקלקול בחינת סנחריב, שסיחתו שיחה - דיבור של ריב. וכל זאת מכח דעת המתגלה בפה, דעת-ערוב דקלקול. כן מכת ברד, בר ד, אש מתקלחת בתוך הברד, תערובת דקלקול. וכן מכת ברד, בר - ד, אש מתקלחת בתוך הברד, תערובת דקלקול. והנה כתיב "דבר מלך שלטון", מכח הדיבור שולט על אלו שלבר ממנו. ושם נעשה שורש הריב, חלוקת המלוכה, בין ירבעם ורחבעם שיש בשמותם אותיות רב.

והנה כאשר מתגלה בחינת קלקול נעשה ריב, בשורשו הוא בחינת שרב, ש-רב, ריבוי הארה מעל גבולות הכלי. אולם כאשר זו הארה דתיקון הוא בחינת אברהם, בר-אהם, שנאמר עליו מי האיר ממזרח צדק" ועל הארת חמה דתיקון נאמר כצאת השמש בגבורתו, גבר, ג-בר. אור מבורר, ויציאה לחוץ בשלמות.

שרשי התיבות המרכיבות מאמר זה: טבור, ירבעם, רחבעם, דרכן, חברון, נבוכדראצר, מכבר, נבוזראדן, סנחריב, עכבר, קרבן, רגב, בחר, אביר, אביתר, אבנר, אבר, אברהם, ברכה, עבר, חרב, קבר, ארבה, ארבע, רעב, שבר, חבר, באר, בור, בכור, ברית, בקר, ברד, ברח, בשר, גבר, גיבור, כגר, דביר, דבר, דיבור, בהיר, בחור, בחירה, חרבה, בכורים, בלאשצר, עבר, עבירה, עיבור, בעור, בער, בצר, בר, קרב, ברה, ברור, ברזל, רבקה, רחוב, בריה, ברי, ריב, בינע, ברק, בתר, גביר, דבורה, כרובים, מבצר, מבשר, עברי, ערב, ערבה, ערבון, קרב, רחב, ארב, בישר, מדבר, עורב, זרובבל, צבר, רכב, כביר, מערב, ראובן, רבבה, רבע, רהב, רקב, חורב, חרבונא, שרב, שרביט, בהרת, בירה, בסר, בריא.

ברית, בר-ית. וברית היינו חיבור מבורר, בר לשון ברור, בהיר, בהרת, בחינת בריא, כי הבריא כולו מבורר. והוא בחינת - בחור, בר - וח, לשון ברירות, מובחר. וכן בכור, בר - כו, יש בו דין יכיר, ברירות. וזהו בבחינת נפש. ובבחינת מקום זהו בירה, בר - יה, בית מבורר ומובחר. ובבחינת זמן, זהו בקר, בר - ק. ומקום הברית, אות ברית קודש במקום רגליו של אדם, הנקראים "לבר מגופא", כנודע, לחוץ. בר-חוץ. ותחילתו של אות ברית קדש בטבור כנודע. טבור, טו-בר. ושם נתגלה כח ההתפשטות וההרחבה באדם, הנקרא ברכה מלשון הברכה, המשכה. ברך- בר-ך. וכאשר המשכה זו טהורה, אזי זהו בבחינת "אור זרוע לצדיק", "ברה כחמה", ברה לשון ברור. וזהו ברק, בר-ק. כי התערובת יוצרת החשכה, והברירות אורה. ובשורש הוא אור ובהתפשטותו מים (בחינת אמ"ר, אור, מים, רקיע), וזהו באר. לשון ביאור, ברור אור, ולשון באר מים. באר, בר-א. וכן בור מים, בור, בר-ו. ואזי מטיפה זו נעשה עובר במעי אמו, עובר, עו-בר. והולד הנוולד בראשונה נקרא בכור, בר-כו. ועיקר גילוי זה נמצא אצל רחל - יוסף, בשורש, והתפשטותה של רחל - בלהה, ר"ת ב"ר. (והשורש ברבקה, בר-קה) וכן אצל ראובן שהיה בכור. ראובן בר-און. ופעמים טיפה זו אינה נקלטת באם ונעשית טיפה מסרחת, רקבון, רקב, בר-ק, היפך ברור. וכן אצל כל אדם בסופו שבא אל מקום קבורתו, קבר, בר-ק. וזהו בחינת בסר, בר - ס, היפך הבר, ברור, ישנו סיתום. בר - סתום.

והבן שבפנימיות הכל מאוחד, וכאשר יוצא לבר, לחוץ, נעשה ריבוי. וזהו בר-רב, לשון ריבוי, וזהו לשון רבבה, מנין ריבוי הגמור. וכן פירות המחוברים לקרקע, סדנא דארעא חד הוא, ומחבר כל הפירות, וכאשר נבצרים, נעשה ריבוי, בצר, בר - צ. וכאשר ח"ו מתגלה ניצוץ הרע שבו, נעשה מכך ריב, רב-י. והוא בחינת עבירה, רב-עיה. וכח המפריד נקרא חרב (היפך חבר, חיבור). רב-ת. וכאשר זהו בתיקון זהו בחר, בוחר בטוב ומפריד הרע. והבן שיש בחינת פירוד גמור, והוא בחינת שבר, ש-בר. ועיקרו התפזרות לארבע כנפות הארץ, ארבע, רב-אע. והיפוכו חבר, ח-בר, שמחבר כל החלקים, והוא מקום קבורת האבות, חברון. וכן ברית, בר-חי, שמבריה מן הקצה אל הקצה ומחבר כל הנפרדים. והוא בחינת צבר, בר-צ. ויש בחינת פרוד ע"י תערובת במקום אחד ועי"ז

מדור
קבלה

בלבביפדיה קבלה
בר
מילון ערכים בקבלה
בר

בלבניפדיה קבלה

בר

אור א"ס

היפך א"ס, ספירה מלשון מספר. וכתיב (בראשית מא מט) ויצבר יוסף בר כחול הים הרבה מאוד עד כי חדל לספור כי אין מספר, ועין שפת אמת, ויחי, תרנ"ב, ד"ה בפסוק האספו.

צמצום

מצרים, מיצר- ים. ובראשה פרעה, וכתיב (בראשית מא א): "ויצברו בר תחת יד פרעה". ועוד- חלל, וכתיב (משלי יד, ד): "באין אלפים אבוס בר", ופרש"י, "בר- נקי וריקם", עכ"ל. והוא מלשון בור- בר, מקום חלול וריקן.

קו

תשוקה, שוקק, אותיות "קו" בקרבו. וכתיב (תהלים ב יב): "נשקו בר", וכתב רש"י וז"ל: "ומנחם פתר אותו לשון תאוה, כמו (בראשית ג) ואל אישך תשוקתך", וזהו תשוקה, מבגרת?. בר במילוי, גימט' ותקותו, קו- תקוה.

עיגולים

העיגול הוא סביבות הדבר, לבר.

יושר

יושר, ג' קוים. וקו האמצעי הוא הפנים, וקוין הצדדים הם בחינות לבר. בר במילוי, גימט' וישר אתה.

שערות

עשר- שער. וזהו כחו של עשו, איש שעיר. ומכח עשו, אש דקלקול נעשה שנאה בין האחים, ונעשו יוסף לבדו, והאחים לבדם,

והבן היטב. וכתיב (בראשית מב ג): "וירדו אחי יוסף "עשרה" לשבר בר ממצרים". ולאחר שנאתאחדו עם יוסף, כתיב (שם מה א): "ולאביו שלח כזאת עשרה חמרים נשאים "מטוב" מצרים ועשר אתנות נשאת בר", וגו'. ואמרו (ב"ר צא ב): "וירדו אחי יוסף עשרה, א"ר בנימין, ממשמע שנאמר אחי יוסף איני יודע שהם עשרה, אתמהא, אלא תשעה חלוקים לאחווה, ואחד לשבר בר".

ועין משך חכמה (מקץ מב ז) וז"ל: "ויצו יוסף וימלאו את כליהם בר, הינו מה שלא נתמרת, כדי שיצטרכו לעשר", עי"ש.

אזן

אח"פ, שורש גילוי יציאה לחוץ "מקומת" - אדם. (כי השערות סוד אור חוזר לשורשו, ואינו יציאה לחוץ כפשוטו). בר פרושו חוץ, עין רד"ק ערך בר. וז"ל המאור ושמש (מקץ): "בר הינו חוץ, מלשון (ברכות כח, ע"א) כל שאין תוכו ככרו". ובר במילוי, גימט' (איוב לב ג) כי אזן מלין תבחן וחיך יטעם לאכל.

ותחלה נגלה באזן אות ה', וכתב הרבינו בחיי (ויגש מה כג), וז"ל: "בר, זו תבואה, והוא כולל ה' מיני דגן", עכ"ל.

חוטם

כל הכועס כל מיני גיהנם שולטין בו, והינו שנעשה ריקן מתוכו, בחינת בר- ריקן. וכתיב (תהלים ב יב): "נשקו בר פן יאנף, ותאבדו דרך כי יבער כמעט אפו" וגו', ובר ר"ת רעב בארץ.

במילוי עולה כמ"ש (תהלים כט ה) קול ה' שובר ארזים.

עתיק

עתיק מעתיק מתתא לעילא, את החלק העכור, ונשאר הפסולת לתתא וחלק המבורר עולה מעלה.

אריך

אורך, אור-ך, היפך ערפל, חושך, אור, ברירות. וכתב במצודות ציון (משלי יב ד) וז"ל, בר- ברור ונקי.

אבא

כתיב (בראשית מה כג) "ולאביו" שלח כזאת וגו' ועשר אתנות נשאת בר וגו'.

וכתב המלבי"ם (תהלים ב יב, ביאור המילות) וז"ל: "נשקו בר- הוא הנשיא המבורר והנבחר, כמו ראשי בית האבות ברורם", (דה"י א ז) "וידותון ושאר הברורים", (שם, ט"ז).

אמא

אם מעוברת, עובר. עו- בר. עין קרבן העדה, נזיר פ"ו ה"ט ד"ה בר, וב"ר צב, ד"ה לכלם. ותרגום (ויגש מה כג) בר- עיבור, והבן.

וכתב במלבי"ם (תהלים ב יב ביאור המילות) וז"ל: "בר מענין בן, לא מצאו לו ריע בלשון הקודש, בר, מה ברי ומה בר בטני (משלי לא), ולדעתי גם שם פירשו בחיר הבטן בחיר (בחר, ח- בר) כמו ברה היא ליולדתה", עכ"ל.

ז"א

בן - בר, וכמ"ש (משלי לא ב): "מה ברי ומה בר בטני ומה בר נדרי".

ועוד, צבור. בחינת כללות הו"ק, ודו"ק. וכתב (בראשית מא לה) ויצברו בר, ופירש במלבי"ם שם, וז"ל: "הבר הוא התבואה שממנה יצברו צבורים צבורים (צבור, בר- צו)

וברעב נעשה כח אש כנודע, כמ"ש הראב"ד בספ"י.

ובתיקון, בר ר"ת בשמים ראש (שמות ל כג).

פה

נשיקת השפתים, והוא מקום שורש הגילוי לכל הנשיקות. וכתב (תהלים ב א): "נשקו בר פן יאנף", ועין ערך קטן עינים- שבירה. ובר במילוי, גימט' (משלי כה ט"ז): "דבש מצאת אכל דין".

ועוד. בר במילוי גימט' (משלי יח כא) "מות וחיים ביד לשון", והינו דאם דיבור מן השפה ולחוץ, זהו לבר, מות. ואם דיבור בבחינת שפת אמת תכון לעד, זהו חיים, פנים.

עינים - שבירה

בקלקול שבירה על פזור לחלקים, שבירת הכלים. ובתיקון כתיב (בראשית מב ג): "וירדו אחי יוסף עשרה לשבור בר במצרים", ונודע שנפלו בשבירה רפ"ח ניצוצין ויוסף תיקן ר"ב ניצוצין, בר- רב, כן מבואר בעבודת ישראל מקץ, וכן באוהב ישראל, ליקוטים חדשים, מקץ, ובאגרא דכלה, מקץ. ושם משמואל תרע"א ויגש. וחומת אנך מקץ י"ג.

והבן שבר, ש- בר. דבר רע, רע בעיני.

ובקלקול כתיב (משלי יא א) מנע בר יקבהו לאום וברכה לראש משביר.

ואמנם בספר הליקוטים (תהלים ב) וז"ל: "בר הוא אתר דין מכולם" (מבור ובאר, ע"ש) והוא שטנה (לשון שטן), והוא ע"ב ק"ל, שעולה ב"ר, כי כולו אחורים. וצריך שינשקו בר, פן יאנף ויאחזו בו הדינים, וסוד נשקו, להמשיך שם החותם העליון, ולא ישלוט שם זה להזדווג עם הבאר הזה הנקרא בר, וזהו נשקו בר, כי נשקו בגימט' תנ"ו, שהם ג' מילואים של אהי"ה כנודע, ע"ה, והם בגימט' חותם, עכ"ל. ובר

(ונצרך לבוררם). והנכון בעיני שנקרא בר אחר מלאכת לזרות או להבר" (הבר, ה- בר), עכ"ל, והינו שאז נעשה מבורר.

ועוד. דעת גימט' ערב "רב", כנודע, והוא היפך הבר, מבורר, והיפוכו, תערובת רבה. וחד ממני הערב רב, עמלק. ערב, ע- רב, וכן אותיות רב- בר. בר בגימט' במילוי, אמחה את זכר עמלק (שמות יז ד), עולה תתקכ"ב.

חסד

זריזות. וכתוב (תהלים ב יב) "נשקו בר", ופרש"י "זרו עצמכם כבר לב".

גבורה

גבורה- אותיות, בר- גוה. וכתב האבן עזרא (בראשית מא לה) "וז"ל: "ויצברו בר- הפקדים", עכ"ל. ונקראו בר, אותיות רב, מלשון תוקף וחוזק, כי הפקיד יש בידו שלטון וכו'.

תפארת

תורה. וכתוב (משלי יא כו) "מונע בר", ופרש"י: "מלמד תורה, כי התורה נקראת תבואה, בר. עיין מצודות ציון (עמוס ה יא) ובעוד מקומות. ועיין ספר השורשים לרד"ק ערך בר, בר במילוי בגימט' ביום חתונתו, שזהו יום מ'ת, כמ"ש בשלהי תענית. ועין זוה"ק בלק קצא ע"ב. וקהלת יעקב ערך בר. ואמרו (סנהדרין צב ע"א): "אין בר אלא תורה, שנאמר נשקו בר".

נצה

נ- צח. והינו אחר שהוברר, ע"י תוקף ומלחמה, נעשה צח. וכתב באלשיך (יואל ב כא) "וז"ל: "ומלאו הגרנות בר- ולא אמר דגן, כי אם בר. שלא יהיה המילוי בין תבואה ותבן ומוץ, כי אם מהבר לבדו, הוא בלי המוץ, שהוא הגרענים נקיים שנקרא בר כנודע, כמד"א

שזה ההבדל בין צבר ובין קבץ, שצבר מורה שצובר הרבה בפעם אחד, והקובץ מקבץ על יד", עכ"ל.

נוק'

כלי. וכתוב (בראשית מב ב): "ויצו יוסף וימלאו את כליהם בר", ובר, מלשון בור, כלי. עין אבן עזרא, תהלים ב יב.

כתר

רצון, וכתוב (תהלים עב טז): "פסת בר", ופרש"י "וז"ל: "לשון רצון, כמו פייס, שהבריות מתפייסין ומתרצין מאת המקום כשנותן שובע לעולם".

חכמה

כתיב (משלי יד ב) "באין אלפים אבוס בר", ופרש"י "וז"ל, "בר- נקי וריקים", כלומר במקום שאין ת"ח (כחינת אלפים, אאלפך חכמה אאלפך בינה) אין הוראה נמצאת כהלכה.

ועוד. כתב הכתב והקבלה (בראשית א א) ברא- עיקר שורשו לרש"פ, שתי אותיות, בר, וענינו ברירה, כי הבריאה היא ברירה מחשבית, לברור דבר אחד מסוג האפשר כולו כדי להמציאו לפועל.

ואמרו (מדרש זוטא קהלת ט יד): "חכם, זה יוסף שנאמר ויקבצו כל אוכל וגו', ויצבור יוסף בר כחול הים".

בינה

נדר. וכתוב (משלי לא ב): "ומה בר נדרי". ועוד, לב. בר הלבב. בר הלב. בר במילוי, עולה בגימט' איש אשר ידבנו לבו (שמות כה ב).

דעת

דעת דהבדלה, וזהו מהות בר, בורר, מבדיל. וז"ל האבן עזרא (בראשית מא לה): "ויצברו בר, הפקדים. וי"א כי טעם בר להיותו עם שבליו

נפש

כתב בזוהר הרקיע (וישלה) וז"ל: "ולכן אמר (בזוה"ק) בשעתא דבר נש אתא לעלמא וכו', כד נקרא בחינת נפש, שאמרנו שנקרא בר נש, הוא היותר עליון שמשם נמשכת הנפש, והוא "בחינת זכר", וז"ש בר נש, ר"ל הנפש שכחה מדוכרא הנקרא אדם", עכ"ל. והבן נקרא בר נש, נש- נשים, נשיה, שכחה, ודוכ' נקרא זכר מלשון זכירה. וזהו בר נש, חוץ לשכחה, והבן.

רוח

עין קהלת יעקב (ערך בר) שכתב, בר, ר"ת בחינת רוח. וכן ר"ת בו רוח.

נשמה

נ"ר, כנים, ח"י, מקיפים. נשמה ממוצעת, חלקה בפנים וחלק בחוץ, כמ"ש בנפש החיים. והיא בחינת תוכו כברו, חלקו תוכו, וחלקו ברו.

חיה

חיה יחידה, מקיפים בחינת לבר.

יחידה

הארת משיח. וכתוב (תהלים עב טז) "פסת בר", ופרש"י וז"ל: "ורבותינו פירשוהו לשון גלוסקאות לימות המשיח, וכל המזמור במלך המשיח".

אבוס בר, שהוא אבוס נקי. ואומר, מה לתבן את הבר. ואומר, בר ולחם ומזון, שהיה דגן בלי קש ובלי מוץ", עכ"ל. אולם במלבי"ם (תהלים ב יב ביאור המילות) כתב וז"ל: "בר, מענין דגן, כמו ויצברו בר תחת יד פרעה, ומורה על דגן שצריך לבררו מן המוץ".

הוד

נו"ה, ממנו של אדם המעמידו על רגליו. וכתוב (עמוס ח ו): "ומפל בר נשביר", ופרש"י וז"ל: "את הפסולת שנפל מן החטים בנפה נמכור ביוקר לעניים".

ועוד. צד מטה. וכתוב (תהלים סה יד) ועמקים יעטפו בר. וכן בור- בר. ועוד. נצח והוד, לבר מגופא.

יסוד

יוסף. וכתוב (בראשית מא מט): "ויצבר יוסף בר כחול הים הרבה מאד, עד כי חדל לספר כי אין מספר". ויוסף לשון תוספת "יוסף ה' לי בן אחר" (בראשית ל כד), וכתוב (תהלים עב ט"ז) "פסת בר", ופרש"י: "לשון פסיון, תוספת וריבוי".

מלכות

יום שביעי, ושנת השבע. וכתוב (עמוס ח ה): "והשבת ונפתחה בר", ופרש"י: "מתי תבוא השמיטה ותייקר התבואה ונפתח אוצרות בר שלנו".

מילון ערכים בקבלה

בר

מלכים משמשים בכתר אחד, עכ"ל עי"ש, ועין בהגר"א, תיקונים, תיקון י"א, מתיקונים אחרונים, ד"ה הה"ה ועין שערי צדק, השער העשירי. ועין רמח"ל קנאת ה' צבאות ח"ב ד"ה שתי בחינות ללבנה, בארוכה.

ובמדרגה זו, כתב באגרת הטעמים, וז"ל: "ויאמר ירח בן יומו, כחמה ברה", (נמצא בתוך ספר שפע טל). וכתב בקהלת יעקב (ערך כ"ז) וז"ל, "ברה כחמה, בינה (אמא)", עכ"ל.

ונמצא ב' מהלכים: א' כאשר הלבנה במדרגת ז"א, ובפרטות חג"ת שבו. ב', כאשר מקבלת הארה מאמא אולם לא בזמן הנסירה שזהו זמן קטנות, אלא בגדלות עליונה.

מהלך נוסף כתב באפיקי ים (סוטה לד ע"ב) וז"ל: "פני משה כפני חמה וכו' ובג"ד יפה כלבנה ברה כחמה וכו' וכמו שפירש רבינו הגדול בפירושו לתיקונים (קז ע"ב) דדסומקא דחמה היא כלת משה הפנימית, והיא בשר מבשרו, שהוא פני חמה", עכ"ל עי"ש, וכלת משה הוא סוד כלה- מלכות של הדעת, ולכן נקראת כלת משה, שהוא סוד הדעת, והבן שיש מלכות כללית, והיא כלת ז"א, ו"ק, ויש כלת משה בסוד דעת, ודו"ק. ומהי כלת משה נתבאר באריז"ל, בפרושו לספד"צ, ועוד. וביארנו כאן הבחנה אחת מהי כלת משה, ואכמ"ל.

כתב בעמק המלך (התנצלות מהרב המחבר) וז"ל: "כבושים תחת לבושיך, דברים שהם כבושנו של עולם יהיו עמך בסוד נעלם, אך לא לזרות ולא להבר, כבוד אלקים הסתר דבר", עכ"ל וזו מדרגת לבנה, אסתר- סיהרא.

וכתב הגר"א (ספ"י פ"א מ"א) וז"ל: "המלכות מקומה בג' מקומות, בשלש ראשונות ואמצעיות ואחרונות, רביעית לכל תלת כמ"ש בתז"ח בסוד יפה כלבנה בג' אחרונות (נה"י) ברה כחמה בג' אמצעיות (חג"ת), איומה כנדגלות בג"ר", עכ"ל וולכן כשנמצאת בחג"ת, מקום החמה, אז נאמר עליה ברה כחמה. {וכן כתב הרמ"ע מפאנו, מאמר מעין גנים ח"א, כוונת הקידושים של ליל שבת}, ועיין עוד בדבריו להלן שם פ"ה מ"א. ועיין זוהר ח"א, קע, ע"א.

ואמרו (זוה"ק ח"ג רפא ע"ב): "ושכינתא איהי לבנה, לבון הלכה רחמי בסטרא דחסד, ואיתקריאת חמה, ברה כחמה מסטרא דגבורה, פני משה כפני חמה", ועיין עוד זהר חדש, לא, ע"ב.

אולם הרמ"ז (שמות קכו ע"ב) פירש מדרגת ברה כחמה, לא על בחינת המלכות שנמצאת בחג"ת שבז"א אלא כתב: "כשהיא גבוהה כמוהו ומקבלת מאימא כמוהו, ואז היא ברה כחמה, וקיימא סיהרא בשלימו וכו' בסוד שני

מדור
ארמית

מילון ערכים בארמית
בר-עיבורא-ברם-אברואר-בירה-בורת

מילון ערכים ארמית

בר-עיבורא-ברם-אברוארי-בירה-בורת

'ברותא', 'בדותא', לשון בדאי, דברי שקר. ועין צל"ח, פסחים י"א ע"א. ודו"ק בדבריו והוא פירש, וז"ל: "בורתא- לשון ברא, דהינו דברים חיצוניים, שלא הוזכר במשנה", עכ"ל ולדבריו הוא לשון ברייתא, שלא נשנתה ונכנסה לששה סדרי משנה, אלא נשארה בחוץ. ועין פתח עינים פסחים ט ע"א, ועין הפלאה שבערכין, ערך בר. ועין יד מלאכי, כללי הבית אות קיג. ולהנ"ל שפרשו חיצונה היא מדרך האמת, ביאורו לשון ברותא- חיצונה כנ"ל, וכן לשון דבר בלתי מבורר, ויש בו תערובת של אמת ושקר.

וכתב בשיטה מקובצת (ב"מ עא בשם הריטב"א, והובא ביד מלאכי הנ"ל) וז"ל: "הא דרב אשי ברותא היא, פירוש לא אמרה רב אשי מעולם, אלא אחד מתלמידיו אמרה מעצמו או דשמע לה מכללא, וטעה וקראוה על שמו", עכ"ל, ולפ"ז אם נאמרה ע"י תלמידו, זהו לשון לבר, כלומר מזולתו אמרה ולא הוא. ואם פרושו דשמעה מכללא וטעה וקראוה על שמו, גם כן הוא מלשון לבר, או ממנו או ע"י זולתו, והבן.

וכן בלשון ארמית ברותא- ברוש עין רש"י פסחים ד ע"א ד"ה אכיף, ועין חתם סופר שם. ועף הברוש עף חזק, ובונים ממנו בירונות, בר לשון חזק, מלשון ברי, וכן לשון בן- בר.

כתיב "ויצברו בר" (בראשית מא לה), ותרגם אונקלוס עיבורא, אותיות בר- עיוא. והבר לפני בירורו מעורב ונעלם תוך הפסולת והוא מעין עיבור. והיפך בור, ריקניות, עיבור, בור מלא.

וכן מילת ברם- אבל, הינו שאף שנאמר דבר בכללותו, אבל- ברם, מבררים על מה בדיוק נאמר הדבר, וכדו'. וא"כ ברם, לשון בר, ברור. וכתב הערוך ערך אברוארי, וז"ל: "אבל בקשקשי ואברוארי לית לן בה, במימרות דרבה בר מחסיא (שבת יא) פי' אברוארי חומת העיר בלשון פרסי הוא קשקי בלשון ישמעאל הוא אל גואסק, ולאחד יקרא גוסק, ובלשון תורה יקרא מגדל. מגדל עוז תרגום קושקא עשינא", עכ"ל. והבן: חומת העיר מבררת מה הוא גדר תוך העיר ומהו גדר חוץ לעיר. וכן מגדל נועד לצפות ולראות למרחוק, לברר את כל התנועות טובבות העיר מה טיבם, וכן מגדל נקרא בירה.

וכן מילת ברותא, וכמה ביאורים נאמרו בה, כתב בערוך ערך בר וז"ל: "במקום שטעו חכמים ולא דברו כהלכה, לא רצו לגנותם ולומר טעו אלא אמר בורתא כלומר דעת חיצונית היא", עכ"ל. וביד רמה (ב"ב ק, ע"ב) כתב וז"ל, ברורת היא, כלומר חיצונה היא מדרך האמת, עכ"ל. אולם הרש"ל שם גרס, במקום

